

DASARADHI SATAKAM.

WITH
Meanings and Notes, Etc.

దాశరథీ శతకము .

టీకా తాత్పర్య సహితము

పల్లిపర్తి.

మారుతిరాం అండ్ కో.

బుక్కుస్టల్లర్సు,

బెజవాడ.

1924.

All rights Reserved]

[వెల 0-5-0.

వాణి ముద్రాక్షరశాల, బెజవాడ.

మావడ వెలకు దొరకు రకములు

రామాకంపెని, ఆనంద, కుమార, సరస్వతి, మాక్కిలకొ, లాంగ్ మన్ను వాచక రకములు; మొరటిక్లాసు మొదలు, స్కూలు ఫయినలువరకు అన్నిరకముల అన్నిక్లాసుల పుస్తకములు; భాగవత, భారతి, రామాయణాది సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథములన్నియు; అన్నిరకముల టీకాశతకములు, కంపెని డ్రామాలు, బహువి అన్నిరకముల శతకములు, నాటకములు, నవలలు, ప్రబంధములు; బాలాజీ నారాయణదాసులు, పి. యస్. నౌషర్ వాంజిగార్ల అన్నిరకముల హాసికథలు, వైద్యగ్రంథములు; వానిశ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారి బుక్కులు అన్నియు, వేదాంతపురాణ గ్రంథములు; అట్టెండెన్నులు, అష్టిషనులు, టీచరు అట్టెండెన్నులు వగైరా స్కూలురకములు; యింకా ఎవరికియేరకము కావలసినను సరసమగు ధరలకు నష్టయి చేయుదుము. అన్నిరకముల స్కూలుపటములు, జాతుపటములు, మ్యాపులు గలవు. ఆర్డర్లతో అడ్వాన్సు పంపించిన వెంటనే పంపించబడును. యీక్రింది అడ్డసులలో దేనికి వ్రాసినను కావలసిన రకములు త్వరలో పంపబడును. చిరునామాలు స్పష్టముగా వ్రాయవలెను.

వలయువారు:—

సుందరరాం కంపెనీ, బెజవాడ
(తేక)

మారుతీరాం కంపెనీ, బెజవాడ
అని వ్రాయవలెను.

శ్రీ రఘు.

దాశరథిచరిత్రము

స టీ క ము.

రఘురామ, చాడుతుంటి నీనల్లదామ, శమప్తి
మాది శృంగ గారగుణాభిరామ, త్రిజగన్నుత
శౌర్యరమాలలామ దు ర్వాహ కబంధరాక్ష
సవిరామ, జగజ్జనకల్మషార్థివో ధ్వాకనాను
సాక్షి. గానకవిగాన సమయమున. 1

టీక. శ్రీ-నిశ్చర్యముగల, రఘు రఘుని హరారాయొక్క, ఇష్టము
కంఠమునను మూలపురుషుడైన రఘురాజయొక్క, వంశమున పుట్టినట్టి,
రామ-రామ, చాగు-అంగపైన, సులినీ-సులసియొక్క, నిగ-వస్త్రముచేర
దామ-నిండగలవాడా, రమ-శాంతి, త్నమ-ఓర్పు, అది-మొదలగు, శృంగ
గార-హనోహరములగు, గుణ-గుణములచేత, అభిరామ-దివ్యవవాడా,
త్రిజగత్-మూడులోకముల చేతను, నుత-స్థితిచుండిన. శౌర్య-పరాక్రమ
ముయొక్క, రమా-సంపదయ నెడి, లలామ-అభిరమములగులవాడా,
శౌర్యరమా-పరాక్రమమ నేలక్షితచేత - లలామ - శ్రేష్ఠుడైనవాడా,
దుర్వాహ-వాటింపరాని, కబంధరాక్షస-కబంధుడగు రాక్షసుని, విరామ-
చరిసినవాడా, జగత్ - లోకమందలి, జన-ప్రజలయొక్క, కల్మష-హ

పమనెడి, అర్జున=సముద్రమును, ఉత్తారక = దాటించినట్టి, నామ = నేను
గల, కరుణాపయోనిధీ = దయాసముద్రుడవగు, భద్రగిరి = భద్రదాచలమందు
నివసించియున్న, దాశరథీ=దశరథుని పుమారుడైన శ్రీరామా.

శా. శ్రీరఘుమహారాజా వంశమునబుట్టి ఆంధవగు తులసిదండవాల్చి,
కవక్షమాది మంగళగుణములచే నొప్పి, మూడులోకములందును స్తుతికె
క్కిన పరాక్రమసంపన్నుడై, ప్రకౌశించి కవింకుడను రాక్షసుని చంపి,లోప
లపాపములను పారదోలచు, కరుణాసముద్రుడవై భద్రదాచలమందు నిసి
చియున్న దశరథుమారుడైన రామా.

ఉ. రామ విశాలవిక్రమ ప • రాజిత భార్గవరామ, సద్గుణ

స్తోమ, పరాంగనావిముఖ • సువ్రతకామ, వినీలనీరజ

శ్యామ, కకుత్స్థ వంశకలశాంబుధిసోమ, సురారిదోర్బలో

ద్దామవిరామ భద్రగిరి • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 2

టీ. రామ=ఆంధుని రమింపజేయువాడా, విశాల = అధికమైన
విక్రమ=పరాక్రమముచేత, పరాజిత=ఓడింపబడిన. భార్గవరామ = భృగు
వంశమునబుట్టిన పరశురాముడను మేరు గలవాడా, సద్గుణస్తోమ=సత్ +
గుణ=మంచిగుణముల, స్తోమ= సమూహమైన వాడా, పరాంగనా=పరస్ప
రియందు; నిముఖ=పెడ మొగముగల, సువ్రత=మంచివ్రతమునందు, కామ=
రక్తగలవాడా, వినీల=మిక్కిలి నల్లవయిన, నీరజ=మేఘమువలె, శ్యామ=
నల్లవయిన, కకుత్స్థ=ఇక్ష్వాకువంశ్యులలో నొకడైన, వంశ=వంశమనెడి,
కలశ + ఆంబుధి=పాలసముద్రమునకు, సోమ=చంద్రుడైనవాడా, సురా
రి=దేవతలకు శత్రువులయిన రాక్షసులయొక్క, దోర్బల=భుజబలముయొ
క్క, ఉద్దామ=అత్యంతమైన, విరామ=విశ్రాంతిగలవాడా, కరుణాపయో
నిధీ=దయాసముద్రుడా, భద్రగిరిదాశరథీ=భద్రదాచలరామా.

తా. అందముచే సర్వజనులను రంజింపజేయుచు, గొప్పపరాక్రమముచే పరశురామునిగెలిచి, ఇతర స్త్రీలయందాసక్తిలేకుండవై, నల్లనివేళుమువంటి బేహకాంతితోనొప్పి, కామత్ స్థవంశమును, వర్ణలంఛన రాక్షసుల బలములను తగ్గించి దయకలవాడను కీర్తిపొందిన భద్రాచలరామా.

చ. అగతతనత్యభాష, శర • జాగతపోష, దయాలనజ్ఞురీ

విగతనమస్తతోష, పృథ్వి • వీనురతోష, త్రిలోకపూతకృ

ర్ణగనధునీమరం పద • కంజవిశేష మచప్రభా ధగ

ర్ణగితవిభూష, భద్రగిరి • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి 3

టీ. అగతత=ఎన్నరాని, సత్య-సత్యము, భాష=మాట్లాడువాడ, శరణాగత-శరణుజొచ్చినవారని, పోష-పోషించువాడ, దయా=కరుణయనెడి, లనతో=ప్రకాశించుచున్న, పృథ్వి-ప్రవాహముచేత, విగత=పోయిన నమస్త-సకలపైన, వోష-(అశ్రీతుల) దోషములగలవాడ, పృథ్వివీనుర=బ్రాహ్మణులను, తోష-సంతోషముపెట్టువాడ, త్రిలోక=మూడులోకములను, పూతకృత్-పవిత్రముచేయుచున్న, గగనధుని-అకాశనిర్మలమగునగునను, మరంద-పూచేనెగల, పదకంజవిశేష-చరణపద్మవిశేషముగలవాడ, మణి=రత్నములయొక్క, ప్రభా=కాంతిచేత, ధగధగిత=ధగధగమని ప్రకాశింపజేయుబడిన, విభూష=సామగ్రిలగలవాడ, కరుణాపయోనిధి=దయాసముద్రుడ, భద్రగిరిధాశరథీ=భద్రాచలవాసుడైన రామా.

తా. నిజస్థుడును, శరణాగతులను రక్షించువాడును, అశ్రీతుల పాపములనన్నిటిని యెక్కువదయచేత పారదోలువాడును, బ్రాహ్మణులను సంతోషపెట్టువాడును, మూడులోకములను పవిత్రముగాఁ జేయునట్టి గంగ పుట్టిన చరణారవిందమును గలవాడును, రత్నముల కాంతులచే ఎక్కువగ పెరియుచున్న నగలను ధరించినవాడును, దయగలవాడును, భద్రాచలవాసియునగు శ్రీరామా.

ఉ. రంగదరాతిభంగ, భగ • రాజతురంగ, విపత్తురంపరో
త్తుంగతమఃపతంగ, పరి • తోషితరంగ, దయాంతరంగ స
త్సంగధరాత్మజాహృదయసారసభృంగ, నిశాచరాబ్జమా
తంగ, శుభాంగ, భద్రగిరి • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ 4

టీ. రంగన్-ప్రకాశించుచున్న, ఆరాతి=శత్రువులను, భంగ=ఓడిం
చువాడా, భగరాజ=పక్షిరాజును గరుత్మంతుడనెడి, శురంగ-గుఱ్ఱము
గలవాడా, విపత్-అపదయొక్క, పరంపరా=యెడతెగని, ఉత్తుంగ=
మిక్కిలియైన, తపో=అకటిక, పతంగ-నూర్వంతైనవాడా, పరితోషిత=
మిక్కిలి సంతోషపెట్టబడిన, రంగ=రంగస్వామీ, దయాంతరంగ-దయగల
మనస్సు గలవాడా, సత్+నంగ=సజ్జనులతోడి కూడికగలవాడా, ధరా
త్మజ=భూదేవిహితుడైన సీతాదేయొక్క, హృదయ=మనస్సుఅనెడి,
సారస=పద్మమునకు, భృంగ-శుక్రేంద్రుడైనవాడా, నిశాచర=రాక్షసులను,
అబ్జ=జొవలకు, మాతంగ=ఎనుగుఅయినవాడా, శుభాంగ=పంగళమైన
అనయములగలవాడా, కరుణాపయోనిధీ, భద్రగిరి, దాశరథీ.

తా. శత్రువుల గర్వమడంచువాడును, పక్షివాహనానుభవించును,
అశ్రతుల యాపదలను పోగొట్టువాడును, రంగనాథుని సంతోష పెట్టిన
వాడును, దయగల మనస్సుగలవాడును, సత్పురుషులచే కొలవబడిన
వాడును, సీతయొక్క ప్రేమకును, భావమునకును విషయమైనవాడును,
దయాసముద్రుడనగు భద్రాచలరామా.

ఉ. శ్రీధ సనందనాదిమఃని • సేవితపాద దిగంతక్షిప్తి సం
పాద సమస్తభూతపరి • పాలవిఘోద విసాద వల్లికా
చ్ఛేద ధరాధినాథకుల సింహముధామయపాద నృత్తగీ
తాదివిఘోద భద్రగిరి • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 5

టీ. శ్రీద=సంపదను ఇచ్చివాడా, సనందనాది = సనందనుడు మొదలయిన, ముని=ఋషులచేత, సేవిత=కొలువబడిన, పాద=చరణములు, దిగంత=దిగ్గు, కొనలయందలి, కీర్తి=యశస్సుయొక్క, సంపాద=సంపాదనము, సమస్త=సకలమైన, భూత=ప్రాణులయొక్క, పరిపాల=రక్షించుటయందు, వినోద=వేడుకలగలవాడా, విపాద=దుఃఖమునెడి, స్థలకా=తీగను ఛేద=త్రెంచువాడా, భరాసినాన = రక్షించుయొక్క, మల=వెంటము, సింధు=సముద్రమునకు, సుధామయ=అమృతమయములైన, పాద=కిరణములుగల చంద్రుడైనవాడా, నృప్త=నాట్యము, గీత=పాట, అది=మొదలయిన, వినోద=వేడుకలగలవాడా.

తా. భక్తులను సంపదల నచ్చేద, సనకసనందనాది ఋషులు కొలుచునట్టి పాదములుగలిగి, దిగ్మలయందెల్లఁ ద్రున్దిగాంచి, సకలప్రాణులను లీలపెయిల రక్షించుచు, దుఃఖములను బోగొట్టుచు, రాచవలమునందుద్భవించుటచే, దానికి అభివృద్ధిగలిగించి నృప్తిగఁగొడులగు వేడుకలవాడన స్తోత్రజ్ఞుఁడైన యానముడుండగు పురాచలరామా.

ఉ. ఆర్యుల కెల్ల మ్రొక్కివిన • తాంగుడైనైరఘునాథభట్టరా
చార్యుల కంజలెత్తి కవి • సత్తములక వినుతించి కార్యసా
కర్య మెలర్పనొక్కశత • కంబానఁగూర్చరచింతు నేడుతా
త్పర్యమునక గ్రహింపుమిది • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి.6

టీ. ఆర్యులకు ఎల్లక=పెద్దలకందనీకిని, విసతాంగుడైనై=అడవునచేత విసమ్రములైన అవయవములు గలవాడైనై, మ్రొక్కి, రఘునాథభట్టరాచార్యులకు=రఘునాథభట్టరు అనెడి గురువునకు అంజలెత్తి=చేయిమోడ్చి, కవినత్తములక=కవిశ్రేష్ఠులకు, వినుతించి=పొగడి, కార్యసాకర్యము=కార్యము సులభముగా చేయఁగూడుటను, ఎలర్పన=కలుగ, ఒక్కశతకంబు=ఒకశతకమును, ఒనగూర్చి=జేసి, నేడు=నేటిదినము ఇప్పుడనుట,

స్ఫురదరవింద నేత్ర, ఘన • పుణ్యచరిత్ర విసీలభూరికం
ధరనమగాత్ర, భద్రగిరి • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 9

టీ. దురిత=పాపమునెడి, లతా=తీగలవ, లవిత్ర=కొడవయైనవాఁడా, ఖరమాషణ=ఖరుండు దూషణుండుఅను, కానన=అడవికి, వీతిహోత్ర=అగ్నియైనవాఁడా, భూ=ధూమియొక్క, భరణ=భరించుటయను, కళా=విన్నాణముచేత, విచిత్ర=విచిత్రుడైనవాఁడా, భవ=పుట్టుకయనెడి, బంధ=ముడిని, విమోచన=విడుచుటయను, సూత్ర=విధిగలవాఁడా, చారు=సుందరమై, విస్ఫురత్ = మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్న, అరవింద = తామరలవంటి, నేత్ర=నేత్రములుగలవాఁడా, ఘన=మిక్కిలియు, పుణ్య=పవిత్రమైన, చరిత్ర=చరిత్రములుగలవాఁడా, విసీల=ఎప్పుడవల్లనై, భూరి=అధికమైన కంభర=మబ్బుతోడ, సమ=సమూహమైన, గాత్ర=శరీరముగలవాఁడా.

తా. తీగలనెడిపాపములను కొడవలితో గ్రుంపుచు, అగ్ని అడవిని వలె ఖరమాషణలను నాశముచేసి, నానావిధలీలచే ధూమిని భరించుచు, జన్మ పరంపరలను చూచుచు, తామరపువ్వుల వంటి సాగవైనకన్నుగవి గలిగి, మిక్కిలి పావనమైన చరిత్రమునం బ్రవర్తల్లి నల్లని మబ్బునంటి శరీరమును దాల్చి కరుణా సముద్రుడవైన భద్రాచల రామా.

చ. కనకవిశాలచేల భవ • కానన శాతకుతారధార స
జ్జనపరిపాల శీల దివి • జస్తుతసద్గుణకాండ కాండసం
జనితపరాక్రమకమ వి • శారద శారదకందకుంద చం
దనఘనసారసారయశ • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 10

టీ. కనక=బంగారమయమును, విశాల=ఎప్పుడవలదియును, అగు, చేల=వస్త్రముగలవాఁడా, భవ=పుట్టుకయనెడి, కానన=అడవికి, శాత వాఁడి=యైన, వుతార=గొడ్డలియొక్క, ధార=వాదరయైనవాఁడా, సజ్జన=యోగ్యులను

పరిపాల = రక్షించుటయే, శీల = స్వభావముగాఁగలవాఁడా, దేవతల
చేత, స్తుత = స్తోత్రముచేయబడిన, స్వరూప = మంచిగుణముల, కాండ = సహ
వాముగలవాఁడా, కాండసంజనిత = పడియందుపుట్టిన అగ్నియొక్క, పరా
క్రమ = శౌర్యముయొక్క, క్రమ = విధమునందు, విశారద = పండితుడయిన
వాఁడా, శారద = శరత్కాల సంబంధియైన, కంద = మబ్బు, మింద = మెల్ల
లు, చందన = చందనము, ఘనసార = పచ్చకర్పూరము, సార = శ్రేష్ఠమైన,
యశ = కీర్తిగలవాఁడా.

తా. విజిప్తయైన బంగారు బట్టనుగట్టి, పనునైన గొడ్డలిచే అడవిని
వణుకునట్లు జనప్రపంచపరమ నాశము నీ, సశుభ్రుషులను రక్షించుటయే స్వ
భావముగలిగి దేవతలు పొగడునట్టి గుణముల రాచించి, అగ్నినిండి పరా
క్రమముతోఁగూడి శరత్కాల మేఘములు, మల్లె, చందనము పచ్చకర్పూరము
వలె తెల్లపై పెరయుచున్న కీర్తిగలిగి, కరుణానిధియైన భద్రాచలరామా.
ఉ. శ్రీరఘవంశతోయధికి • శీతహయూఖుడైననీపవి

త్రోరుపదాబ్జముల్ వికసి • తోత్పలచంపకవృత్తమాధురీ
పూరితవాక్రసూనముల • బూజిలొనర్చెడఁజ్జేగింపుమీ
తారకనాను భద్రగిరి • దాశరథీ కరుణావయోనిధీ. 11

టీ. శ్రీ = సంపత్కరమైన, రఘవంశ = రఘురాజువంశ మనెడి, తోయధి
కిన్ = సముద్రమునకు, శీతహయూఖుడవు = చంద్రుడవు, ఐన = అయినట్టి,
స = సియొక్క, పవిత్ర = పావనములును, ఉరు = గొప్పవియు, శ్రేష్ఠ, పదాబ్జ
ముల్ = తామరలవంటి యడుగులను, వికసిత = ప్రకాశించిన, ఉత్పల = ఉత్పల
మాలికలు, చంపక = చంపకమాలికలు అనెడి, వృత్త = స్పృశ్యములయొక్క
యొక్క, మాధురీ = తీయదనముచేత, పూరిత = నింపబడిన, వాక్ = వాక్కు
లనెడి, వికసిత = వికసించిన, ఉత్పల = నల్లగలవలయు, చంపక = సంపెంగల
యు, వృత్త = వర్తనముగలవియు, మాధురీ = చక్కదనముచేత, పూరిత = నిం

డిసెయు, అగు, ప్రమానములకే = పువ్వులచేత, ఒకచ్చెదను-చేసెదను,
తారక-సంసారమును తరింప జేయునట్టి, నామ=దివ్యనామముగలవాడ,
చిత్తగింపుసూ=అంగీకరింపుమా.

తా. చంద్రుడు తాను పుట్టినసమద్రమును స్పృధిజేయునట్లు రఘు
మహారాజునంకమునంబుట్టి దానిని స్పృధిజేయువాడవైన నీయొక్క పాదార
విందములను ఉన్నచంపకమూర్తికా వృత్తములందలి వాక్కులనెడి ఉత్పల
చంపక పువ్వుములచేత బూజించుచున్నాను. కయికొనుమా.

చ. గురుతరమైన కావ్యరస + గుంభనకబ్బురమందిముష్కరుల్
సరసులమాడ్కిసంతరిసిల + జాలుదురోటుశశాంక చంద్రికాం
కురముల కిందుకాంతచుడి + కోటిస్రవించిన భంగివింధ్యభూ
ధరమునజాటునే బిలలు + దాశరథి కరుణాపయోనిధి. 12

టీ. గురుతరము=మిక్కిలి గొప్పది, ఐన, కావ్య-కావ్యమునందలి,
రస-స్వంగారాదిసములయొక్క, గుంభనక=కూర్పునక, ముష్కరుల్=
రసజ్ఞులేని మూఢులు, సరసులమాడ్కి=రసికులవలె, అబ్బురముఅంది=ఆశ్చ
ర్యమునుపొంది, సంతరిసిల=సంతోషించుటకు, చాలుదురోటు=శక్తులగు
దురా, శశాంక=చంద్రునియొక్క, చంద్రిక=వెన్నెలలయొక్క, అంకురము
లకు=మొలకలకు, ఇందుకొంతమణి=చంద్రకొంతమణులయొక్క, కోటి=
సమూహము, స్రవించినభంగి=కరగిజాణినరీతిని, వింధ్య భూదరమున=
వింధ్య పర్వతమునందు, బిలలు= బావులు, జాటునే=కరగునా.

తా. చంద్రకొంతమణులు చంద్రుని కిరణములకు కరగునట్లు వింధ్య
పర్వతపు కొండలు కరగి, స్రవించజాలవు. ఇట్లే గొప్పకౌర్యమునందలి
రసస్ఫూర్తికి రసికులవలె మూఢులు పెచ్చి సంతోషింపజాలరు. కావున
నాకావ్యమును సరసుడవైన నీవు అంగీకరము యిచ్చుచున్నాను.

చ. తరణికు లేశ నానుడులఁ • దప్పులు గల్గిన నీదుసామ స
ద్వీరచిత మైనకావ్యము ప • విశ్రముగాదె వియన్నదీజలం
బరగుచువంకయైన మలి • నాకృతిబాటినఁదన్మహాత్మ్యముం
దరమె గణింపనెవ్వఁకి • దాశరథి కరుణాపయోనిధి. 13

టీ. తరణికులే = సూర్యవంశమునందు జనించిన వారిలో శ్రేష్ఠుడైన
వాఁడా, నానుడులఁ = నానూటలందు, తప్పులు = దోషములు, కలిగినఁ =
కలిగినప్పటికిని, నీదు-నియొక్క, నామ-పేరుతో, సత్ = శ్రేష్ఠమయిన
దియు, విశ్రమ = రచింపఁబడినదియు, నివకావ్యము = అయినట్టికావ్యము, పవి
త్రము కాక-పావనమే యగునుకాదా, వియన్నదీజలంబు = అకాశగంగ
యొక్కనీరు, అరుగుచుఁ = ప్రవహించుచు, వంకయైన = వంకరగానయినను,
మఱిన అకృతఁ = ముడిగల అకారముతో, పావనఁ = ప్రవహించినను
తన్మహాత్మ్యముఁ = దానిమాహాత్మ్యమును గణింపఁ = ఎన్నుటను, పరిపా = కృ
మా, కృత్యముకాదు.

శా. సూర్యవంశమున జనించినవారిలో గొప్పవాఁడా నానూటల
యందు దోషము లేన్నియున్నను, నియొక్క నామముతోడ శ్రేష్ఠమయినది
యు రచింపఁబడినదియు, కావ్యము పవిత్రమైనదికాదా? (అగుననుట) అనఁ
గా అకాశగంగయొక్క నీరు ప్రవహించుచు, వంకరగాపావనను, ముడిగల
అకారముతో ప్రవహించినను దానిమాహాత్మ్యము ఎన్నుటను కృమా.
(గాదననుట)

ఉ. దారుణపాతకాల్పికి న • దాబడబొగ్గి భవాకులా వి
స్తారదవానలొచ్చికి ను • ధారసవృష్టి దురంతిదుర్మతా
చారభయంకరాటవిశిఁ • జుండకపోరకుతారధార నీ

తారకనామ మెన్నుకొన • దాశరథి కరుణాపయోనిధి. 14

టీ. సతారకనామము = సంపారమును తరింపఁజేయునట్టి నియొక్క రా
మనామము, ఎన్నుకొనఁ = తలఁపఁగా, దారుణ-భయంకరమయిన, పా

క—పాపము లనెడి, అర్థిక్= సముద్రమునకు, సదా= ఎల్లప్పుడూ, బడబా
గ్ని= బడబాగ్నియైనది, భవ= సంసారముయొక్క, అమల= వ్యాప్తయొన్న
అర్థి= వీడయొక్క, విస్తార= బాహుళ్యమునెడి, వవానల= కౌముదిచ్చయొ
క్క, ఆర్థిక్= సెగకు, సుధారసవృష్టి= అమృతద్రవనము, గురంతి= మి
తిమీతీన, దుర్మత= దుష్టమతములయొక్క, అచార= అచారములనెడి, భయంక
ర= భయంకరమును కలిగించునట్టి, అటవిక్= అడవికి, చంద= వేడిమిని, క
తోర= కటువయినదియు ఆగు, పతార= గొడ్డలియొక్క, ధార= మొన.

తా. సంసారతారకవయిన సిరామనామము బడబాగ్ని సముద్రమును
పీల్చినట్లు భయంకరములయిన పాతకములను బోగొట్టును; అమృతద్రవన
ము కౌముదిచ్చును చల్లార్చునట్లు సంసార బాధలను ఉపామింపజేయును.
పనునయిన గొడ్డలిచే భయంకరవయిన అడవిని నలుమనట్లు మితిమీతీన
దుర్మతాచారములను నిరూపము చేయును.

చా. హరునకు నవ్విభీషణున • కద్రజకుం దిరుమంత్రరాజమై

కరికి నహల్యకున్ ద్రుపదశత్రుకు నార్తి హరించుచుటమై

పరగినయట్టి నీపతిత • పావననామము జహ్వపైనిరం

తరము నటంపజేయుమింక • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 15

టీ. హరునకు= శివునకును, అవ్విభీషణునకు= అవిభీషణునికిని, అ
ద్రుజకు= పార్వతికిని, తిరుమంత్ర రాజము= తిరు, శ్రీకరహార, మంత్రరాజ
ము= శ్రేష్ఠమయిన మంత్రము, వి= ఆయి, కరిక్= మనుగునకును, అహల్య
కు= అహల్యకును, ద్రుపదశత్రుకు= ద్రౌపదికిని, అర్తి= దుఃఖమును
హరించుచుట్టము= పోగొట్టునట్టి, బంధువు, అయి, పరగినయట్టి= ప్రసాది
వొందినట్టి, సి= సియొక్క, పతిత= పతితులయినవారిని, పావన= పరిశుద్ధులను
జేయునట్టి, నామము= పేరు, ఇంక, జహ్వపై= నాలుకమీద నిరంతర
ము= ఎడతెగక, నటంపజేయుము= స్మృత్యము సేయునట్లు జేయుమా.

శా. వరధరామా! ఇప్రునికిని, విభీషణునికిని, పార్వతికిని శ్రేష్ఠమయిన మంత్రపై; గజేంద్రునికి, అహల్యకును, ద్రాపదికిని బంధువువలె చిక్కులను దొలగించినవై; పాపులను పవిత్రులను చేయునట్టి నీనామమును నానా లకయందు నటించునట్లు చేయుమా.

ఉ. ముప్పనఁ గాలకింకరులు + ముంగిట వచ్చినవేళ రోగముల్ గొప్పరమైనచోఁ గఫము + కుత్తుకనింజినవేళ బాంధవుల్ గప్పినవేళ మీసస్మరణ + గల్లునొ గల్లదొ నాటికిప్పడే తప్పకచేతు మీభజన + దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 16

టీ. ముప్పనఁ = ముసలితనమునందు, కాలకింకరులు = యమచూతలు, ముంగిటఁ = ఇంటిముంగిటికి, వచ్చినవేళఁ = వచ్చినట్టిసమయమున, రోగముల్ = బుబ్బులు, కొప్పరము = అతిశయించినవి, అయినచోఁ = అయినప్పుడును, కఫము, పుష్కకఁ = కంఠమునందు, సింహినవేళఁ = పూర్ణమయిన సమయమందు, బాంధవుల్ = చుట్టములు, కప్పినవేళఁ = క్రమక్రమమున వచ్చునపుడును, మీసస్మరణ = మిమ్మును ధ్యానించట, నాటికిఁ = అప్పటికి, కల్లునో, కల్లదో యేమి, ఇప్పుడే, తప్పక = విడువక, మీభజన = మిమ్ముభజించట, చేతుఁ = చేయుచును.

శా. శ్రీరామా! వృద్ధప్రమువచ్చి నేనున్నచోటికి యమచూతలు వచ్చినపుడు, రోగములు మిక్కిలి ఎక్కువైనపుడును, చావు సమీపించగా కఫము గొంతుకయందు నిండియున్నపుడును, అప్పుడు బంధువులు చుట్టము క్రమక్రమమున యుండఁగాను, మిమ్ము ధ్యానించట నాకు గలుగునో, కలుగదో చెప్పఁజాలను. కనుక ఇప్పుడే తప్పక నిన్ను భజనచేసెదను.

చ. వరమదయానిధే పతిత + పావననామ హారే యటంచు సుస్థిరమతులై సదాభజన + సేయుమహాత్ములపాదధూళి నా శిరమునదాల్చుమీరటకుఁ + జేరకుండంచు యముండుకింకరో త్కరముల కానఁబెట్టునటఁ దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 17

టీ. పరమ=మిక్కిలి, దయా=కృప, హే=అపారమైనవాడా, పతిత=పాపాత్ములను, పావన=పవిత్రులనుగా జేయునట్టి, నామా=నేరుగలవాడా, హారే=శ్రీహరీ, అటంచుకొని, సదా=ఎల్లప్పుడును, సుస్థిరమిక్కిలి నిలకడగల, మేతులు=మనస్సుగలవారు, వి=అయి, భజన=భజించుట, చేయుమహాత్ముల=చేయునట్టి మహనీయులయొక్క, పాదధూళి=అడుగులనుమ్మ, నాశిరమునకొనాతలయందు, తాల్చుకొను ధరింతును, మీరు, అటనుకొనవారికడను, జేరవడు=పోవడు, అంచుకొని, యముడు=యముడు, కంకరోత్కరములనుకొనెన భటుల సమాహములను, అనఁబెట్టునఁట=బట్టునఁటి నెప్పదురు.

తా. పాపాత్ములను పుణ్యులుగా జేయునట్టి నేరుగలవాడా! హరీ అని ఎప్పుడును మిక్కిలినిలకడగల మనస్సుగల వారయి కొలుచునట్టి మహాత్ములయొక్క పాదధూళి నాతలయందు ధరింతును. మీరు వారికడను పోవవలెను. యముడు తన నేరిక సమాహములకు బట్టుపెట్టునని నెప్పదురు.

చ. అజనకుఁ దండ్రివయ్య సనకాదులకుం బరతత్వమయ్య సద్విజమునికోటికెల్ల గుల • దేవతవయ్య దినేశవంశ భూభుజులకు మేటివయ్యఁబరిపూర్ణుడవై వెలుంగొందుపక్షి రాద్ధ్యజ మిముఁబ్రస్తుతించెదను • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 18

టీ. అజనకు=బ్రహ్మకు, తండ్రివయ్యకొనెదవిగాను, సనకాదులకు=సనకుడు, సనందనుడు మొదలయినవారికి, పరతత్వము అయ్యకొనెదవిగాను, సత్=శ్రేష్ఠులయిన, ద్విజ=బ్రాహ్మణులయొక్క, ముని=మునులయొక్క కోటికికొనెదవిగాను, సమాహమునకు, పరదేవతయై అయ్యకొనెదవిగాను, దినేశ=సూర్యునియొక్క, వంశ=వంశమందలి, భూభుజులకు=రాజులకు, మేటివయ్యకొనెదవిగాను,

పరిపూర్ణుడవు=నిండినవాడవు, వి=అయి, వెలంగొండు=ప్రకాశించుచున్న,
పక్షిరాధ్వజ=పక్షిలకల్ల రాజైన గరుత్మంతుడు, వాహనముగాఁ గలవాఁ
డా, మిముక్=మిమ్ము, ప్రస్తుతిం చెదను=మిక్కిలి స్తోత్రముచేసెదను.

తా. బ్రహ్మకు తండ్రీవిగాను, సనకసనంధనాది మహర్షులు ధ్యాన
మునేయు పరతత్త్వముగాను, విప్రముని సమూహములు కొలుచునట్టి పరమైశ్వ
రముగాను, ఇట్లు అన్ని లక్షణములను గలవాడనై గరుడుడు స్వభావముగాఁ
గలిగి ప్రకాశించు దయానిధి నిన్ను మిక్కిలి పొగడెదను.

ఉ. “పండితః శ్రుతం డఖిలః • సాపవిత్రాచరుః డబ్జసంభవా
ఖండలపూజితుండు దశ • కంఠవిలుంతన చండకాండకో
దండకలాప్రవీణుఁ” డను • తావకకీర్తివధూటికిత్తుఁ బూ
దండల గాఁగ నాకవిత • దాశరథి కరుణాపయోనిధి. 19

టీ. పండితరక్షకుండు=పండితులను రక్షించువాడు, అఖిలసాప=
సమస్తసాపములనుండి, విమోచనుడు=విడిచిపెట్టువాడు, అబ్జసంభవ=
బ్రహ్మచేతను, ఆఖండల=ఇంద్రునిచేతను, పూజితుండు=పూజింపబడువా
డు, దశకంఠ=రావణాసురుని పదితలను, విలుంతన=కొల్లగొనుటచేత, చం
డ=తీగ్గవయిన, కాండ=బాణములుగల, కోదండకలా=విలువిద్యయందు,
ప్రవీణుడు=నేర్పరియైనవాడు, అను=అనెడి, తావక=నీయొక్క, కీర్తి=
యశస్సుఅనెడి, వధూటికి=స్త్రీకి, నాకవిత=నాకవిత్యమును, బూదండలు
గాఁగ=పూలదండలు అగునట్లుగా, ఇత్తుక్=ఇత్తును.

తా. కరుణాసముద్రుడనయిన రామా! పండితులను రక్షించువాడు,
సమస్తసాపములను దొలగించువాడు, బ్రహ్మాండ్రాదులచే పూజింపబడు
వాడు, రావణాసురుని తలలునరుపునట్టి వాడి బాణములను నేయనేర్చిన
విలువిద్యయందు నేర్పరియైనవాడు, అనెడు నీకీర్తికి నా కవిత్యమునుఇచ్చి
ఒకపడతికి పూదండలిచ్చి యలంకరింపజేసినట్లు అకీర్తిని ప్రకాశింప
జేయుదును.

ఉ. శ్రీరమ సీతగాఁగ నిజ • నేవక బృందము వీరవైష్ణవా
 చారజనంబుగాఁగ విర • జానది గౌతమిగాఁ వికుంతము
 న్నారయభద్రశైల శిఖ • రాగ్రముగాఁగ పసింపుచేతనో
 ద్ధారకుఁడైన విష్ణుఁడవు • దాశరథి కరుణాపయోనిధి. 20

టీ. శ్రీరమ=లక్ష్మీదేవి, సీతకాఁగ=సీతాదేవికాఁగా, నిజ=స్వంత
 నేవకబృందము=పరిజనులసమూహము, వీరవైష్ణవ, ఆచార=ఆచారముగల,
 జనంబుకాఁగ=జనులుకాఁగా, విరజానది, గౌతమికాఁగ=గౌతామిరీతాం
 గా, వికుంతము=వైకుంఠము, ఆరయ=విచారింపఁగా, భద్రశైల=భ
 ద్రాచలముయొక్క, శిఖర=శిఖరముయొక్క, రాగ్రముగాఁగ=కొనకాఁగా
 పసింపి=నెలకొని, చేతనోద్ధారకుఁడు=జనులను ఉద్ధరించువాఁడు, విస, విష్ణు
 ఁడవు=అయినట్టి సాక్షాద్విష్ణుఁడవుఁడవు.

తా. దశరథరామా ! నిపు స్వర్గమంచున్న లక్ష్మీదేవి ఇచట
 -సీతగాఁ జేసికొని అందలి సేవకులను ఇచ్చటవీరవైష్ణవజనులుగా వచ్చి కొలు
 చుచుండగాఁ ఇచట విరజానది ఇచట గౌతామిగా ప్రవహింపఁగా, ఆవైకుం
 ఠము ఇచట భద్రగిరి కొమ్మకొనయై రానింపఁగా వేంచేసి జనులను ఉద్ధ
 రించుచున్న శ్రీ విష్ణుఁడవుఁడవేకాని వేఱుకావు.

ఉ. కంటి నదీతటంబుఁ బొడ • గంటిని భద్రనగాధి వాసముం
 గంటినిలాతనూజ నురు • కార్ముక మార్గణశంఖచక్రముల్
 గంటిని మిమ్ములక్ష్మణుని • గంటిఁ గృతార్థుడవై తినోజగ
 త్కంటక దైత్యనిర్దళన • దాశరథి కరుణాపయోనిధి. 21

టీ. జగత్=లోకములను, కంటక=హింపించువాఁడైన, దైత్య=రా
 త్రులును, నిర్దళన=నంహరించువాఁడా, కరుణాపయోనిధి, దాశరథి, నదీత
 టంబు=నదియొక్కతీరమును, కంటి=చూచితిని, భద్రనగాధివాసము=
 భద్రాచలముఅనెడి, వాసస్థానమును, కంటి=చూచితిని, ఇలాతనూజ=

భూదేవి మామరయిన సీతాదేవిని, కంటికి-చూచితిని, ఉరు-గొప్పవైన, కారుణ్యక-విల్లు, మూర్ధణ-బాణముల, శంఖచక్రముల్=శంఖమును చక్రమును, కంటిని=చూచితిని, కృతార్థుడను=ధన్యుడను, విత్=అయితిని.

తా. లోకహింసపట్టిన రాక్షసులను చంపి, దయాసముద్రుడవై యొప్పు శ్రీరామా! నీవు వేంచేసియున్న భద్రగిరియొద్దనున్న గోదావరిగట్టును, నీవు వేంచేసియున్న భద్రాచలమును, సీతాదేవిని, విల్లును, బాణములను, శంఖచక్రములను, నిన్నును, లక్షగ్రాణుని సేవించి కృతార్థుడవైతి.

చ. హలికునకుఁ హలగ్రమున • నర్థము నేకురుభంగి దప్పిచే
నలమటఁజెందువానికి సురాపగలో జలమబ్బినట్లు దు
ర్మలిన మనోవికారినగు • మత్స్యనినన్నొడఁగూర్చి నీపయిం
దలఁపు ఘటింపజేసితివి • దాశరథి కరుణాపయోనినీ. 22

టీ. దాశరథీ, హలికునకుఁ=బడఁక దున్నవానికి, హలగ్రమునఁ=నాగలిమైనయందు, అగ్రము-ధను, జేమరుభంగి=అభింధిన విధమున, దప్పిచే=దాహముచేత, అలమటఁ=బడలికను, చెందువానికి=పొందువానికి, సురాపగలో=గంగలో, జలము=పురు, అబ్బినట్లు=దొరికినవిధమున, దుర్మలిన=మిక్కిలిదోషయుక్తమైన, మనః=మనస్సుయొక్క. వికారిని=వికారములుగలవాడను, అగుమత్స్యఁ=అయినమనుష్యుని, నన్నుఁ, బడఁగూర్చి=సవరించి, నీపయిఁ=నీపాద, తలఁపు=చింతనము, ఘటింపఁజేసితివి=కలుగఁజేసితివి.

తా. బడఁకదున్న కొనుదేదవ బడఁకముంగల భూమిలో ధనుము దొరికినట్లును, దప్పిగొని బడలినవానికి గంగానదిలోని నీరుదొరికినట్లును, దుష్టమనస్సుగల మనుష్యుండనైన నన్ను చక్కఁజేసి నీపయి తలఁపుగలిగించి ధన్యుని జేసితివి.

ఉ. కొంజక తర్కవాదమును • గుద్దలిచే బరతత్వభూస్థలిఁ
రంజిలద్రవ్య కన్గొనని • రామనిధానము నెడు భక్తిసి

ద్ధాంజనమందు హస్తగతః మయ్యెబళీయనఁగా మదీయహృ
త్కంజమునకొ వసింపుమిఁకః దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 23

టీ. ణాంజక=సంకోచింపక, తర్కవాదము=తర్కముచేయు వివాద
ము, అను గుద్దలిచేత, పరతత్త్వభూస్థలిక=పరతత్త్వముఅనెడిభూప్రదేశమును,
రంజిలకొబప్పఁగా, త్రవ్వి, కన్దొనని రామనిధానము=చూడలేని రాముఁడు
అనెడినిధి, నేఁడు=ఇపుడు, భక్తిసిద్ధాంజనమందు=భక్తియనెడి సిద్ధకృతపైన
కొటుకాయఁడు, హస్తగతము=చేతికిదొరికినది, అయ్యె=అయ్యెను, అన
గాక=అనునట్లు, ఇకకొ=ఇకమీఁద, భక్తిచేత, మదీయహృత్కంజమునకొ=
నాహృదయకవలమందు, వసింపుము=నెలకొనుము.

తా. ధూమిని గుద్దలిచేత్రవ్వినను కనబడని నిధి అంజనముచేలభించు
నట్లు, పరతత్త్వ తర్కవాదములచే ఎంతపరీక్షించినను అందు తెలియరాని రా
ముడవగు నీవు భక్తిచే సులభముగా నాపవశ్యుడవైతివి. ఇక నా హృదయ
మునందు వసింపుమా.

ఉ. రాముడు ఘోరపాతక వి • రాముఁడు సద్గుణకల్పవల్లికా
రాముఁడు షడ్వికారజయ • రాముఁడు సాధుజనావనప్రత్యో
ద్ధాముఁడు రాముఁడేవరమందై వముమాకని మీయడుంగు గెం
దామరలే భజించెదను • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 24

టీ. రాముఁడు=రమింపఁజేయువాఁడు, ఘోర = భయంకరములైన,
పాతక=పాతకములను, విరాముఁడు=తోలగించువాఁడు, సద్గుణ=మంచిగుణ
ములు అనెడి, కల్పవల్లికా=కల్పవృక్షపుతీగలకు, ఆరాముఁడు=తోటయై
నవాఁడు, (సజ్జనకల్పవల్లికారాముడు) షడ్వికార=పుట్టుట పెరుగుట మొద
లయిన అఱువికారములయొక్క, జయ=గెలుపుచేత, రాముఁడు=మనోజ్ఞుఁ
డయినవాఁడు, సాధుజన=సజ్జనులను, అవన=రక్షించుటఅనెడి, ప్రత=నియ
మముచేత, ఉద్ధాముఁడు=అధిపఁడయినవాఁడు శ్రీరాముఁడే=శ్రీరాముఁడేమా

ప, పరమచైవము, అని, మీఅడుంగు కెందామరలను=మీపాదములనెడి ఎ
జ్జితామరలను, ఎను=నేను, భజించెదను=పూజించెదను.

తా. సకలజనులను రమింపఁజేయువాఁడును, ఘోరమయిన పాప
ములను పారవోలువాఁడును, కల్యాణగుణములను గలవాఁడును, వికారరహి
తుడై ప్రకౌశించువాఁడును, సాధుజనులను రక్షించునట్టివాఁడును, రాముఁ
డేమాట పరమచైవముని మీపాదారవిందములను భజించెదను.

ఉ చక్రైరమాని వేముదినఁజాలినకై వశి మానవాధముల్
పెక్కురు బక్కదైవములువేములుఁ గొల్పెద రట్లకాదయా
మ్రొక్కిననీకమ్రొక్కవలెమోక్ష మొసంగిననీవయ్యువలెం
దక్కిన మాట లేమిటికి • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 25

టీ. చక్రైరమ్=పంచదారను, మాని=విడిచి, వేముమ్=వేపఁచెట్టు
ను, చెదును, తనన=తినుటకును, చాలినకైవడిమ్=నేర్పినవిధమున, మానవా
ధముల్=హీనులు, పెక్కురు=అనేకులు, బక్కదైవములమ్=చిన్న దేవతలను
వేములుమ్=పలమూటు, కొల్పెదరు=సేవించెదరు, అట్ల=అవిధమ, కాద
యా=కాదు. మ్రొక్కినమ్=మ్రొక్కినయెడల, నీక=నీకే మ్రొక్కవలె=
సమస్కరింపవలెను. మోక్షము=ముక్తిని, ఒసంగినమ్=ఇచ్చినను, నీవ=నీవే
ఈవలెమ్=ఇయ్యవలెను, తక్కినమాటలు=ఇతరవిషయములు. ఏమిటికిమ్=
ఎందుకు.

తా. హీనులైనవారు అనేకులు నిన్నువిదలి దేవతల నేకములును గొలిచె
దరు. అనగా తియ్యనిచక్రైరను విడిచి చేదైనవేమును దినుటకు నేర్పినట్లు
న్నది. ఇది సరికాదు. మ్రొక్కదగినవాడవునీవే మోక్షమిచ్చువాడవునీవే.
ఉ. 'రా'కలువంబులెల్ల బయలంబుడ్రదోచిన'మా'కవాటమై
దీనినిప్రోచునిక్కమని • ధీయుతు లెన్నఁదదీయవర్ణముల్
గైకొని భక్తిచే నుడువ • గానరు గాక విపత్పరంపరల్
దాకొనునే జగజ్జనుల • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 26

టీ. “రా”=“రామ” అనెడి పేరునందలి రేఘము, కలుషంబులెల్ల= దోషములను అన్నిటిని, బయలకొనెలపల, పడక త్రోయఁగాక=పడునట్లు త్రోసిపుచ్చుగా, “మా”=“మ” అను అక్షరము, కవాటపై=తలుపై, దీక్షాని=తాడి, ప్రోచుకొనకొపాడును, నిక్కము=ఇదినిజము, అని, ధీ=బుద్ధితోడ, యుతులు=పూడినవారు, జ్ఞానులు, ఎన్నకొక=తలపగా, తపయవర్ణముల=అయక్షరములను, కైకొని=చేకొని, గ్రహించి, భక్తిచే=భక్తిపూర్వకముగా, నుడువక=చెప్పటప, కానరు=తెలియరు, కాక=కానినో, వివత్ అపదలయొక్క, పరంపరలో=ఎడతెగని పంక్తులు, జగత్ + జనులకొక=గమునందలి వారిని (లోపలననుట,) పైకొను నే=అక్రమించునా.

తా. “రామ” అను దివ్యనామములోని రేఘము పాపములనన్నిటిని బయటికి పారదోలఁగా “మ” అనెడి అక్షరముతలుపువలె అడ్డపడి వానిని ఎదిరించి లోపలకి రావండునట్లుజేసి అశ్రుతులను కాపాడును. ఇది నిజమని జ్ఞానంతులు చెప్పఁగా మూఁగులాయక్షరములను గ్రహించి ధ్యానింపనేరవచ్చును. ఇట్లుకొక లోపలు వానిని ఒపించిరేని యెడతెగక వచ్చు అపదలు వారికి కలుగవు.

ఉ. రామహారే కకుత్స్థకుల • రామహారే రఘురామరామశ్రీ
రామ హారేయటంచు మది • రంజల భేకగళంబులీల నీ
నామము సంస్మరించిన జ • నంబు భవంబెడఁబాసి తత్పరం
ధామనివాసులొదురఁట • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 27

టీ. రామ=రామా, హారే=హరీ, కకుత్స్థకులరామ=కామత్సవంశమున పుట్టినరామా, హారే=హరీ, రఘురామ=రఘురాజు సంతతివాడవైన రామా, రామ=రామా, శ్రీరామ=శ్రీరామా, హారే=హరీ, అటంచుకొనె=అని, మది=మనస్సు, రంజిలకొనె=నంతోషించునట్లు, భేక=కప్పయొక్క, గళంబులీలకొనె=గొంతువిధమున, స్మరించిన జనంబు=మనస్సులో తలంచిన జనులు, భవంబు=జన్మములు, ఎడబాసి=విడిచి- తత్=అప్రసిద్ధమైన, పరం

భామ- శ్రేష్ఠమైనపట్టు అగుపరమపదమునందు, నివాసులు- నివసించువారు,
జౌగురుఅంటు- అగుచును.

తా. రామ! హరే! కాపత్స్థరామ! ధన్యురామ! శ్రీరామ! హరే!
అని సినామమును కప్పగొంతునలె మనస్సున మాటిమాటికిఁదలంచు జనులు
ఇంక జన్మమొప్పుటను విడిచి పరమపదమందు వసించురుగదా.

ఉ చక్కెరలప్పుకుమిగుల • జవ్వనికొంజగురాకు మోవికిం
జొక్కపుజుంటి తేనియకుఁ • జొక్కిలుచుంగన లేరు గాక నే
డక్కట రామనామమధుఁ, రామృతమానుటకంటె సౌఖ్యమా
తక్కినమాధురీమహిమ • దాశరథి కరుణాపయోనిధి, 28

టీ. చక్కెరలప్పుకు = పంచదారయొక్క, రాకికిని, జవ్వని, = యావ
నముగల స్త్రీ యొక్క, కంపు + చిగురాకుమోవికి = ఎర్రనిచిగురువంటి
అధరమునకు, చొక్కపు జుంటితేనియమ = అచ్చపైన జుంటిగలుగుర్చిన
తేనెను, మిగుల = మిక్కిలి, చొక్కిలుచుఁ = చొప్పుచు, కనలేరుగా
క = (రామనామముయొక్క మాధుర్యమును) తెలిసికొనలేరుగాని, అక్కటా
రామనామ = రామఅనెడి నామముయొక్క, మధుర = తీయైన అమృతమున
అనుటకంటె = అస్వాదించుటకంటెను, తక్కిన = ఇతరపైన, మాధురీ = ఊపి
యొక్క, మహిమ = శేరిమి, సౌఖ్యమా = సుఖమైనదా.

తా. రామా! చక్కెరరాకి, ఎలస్రాచుముగల స్త్రీల చిగురాకు
వంటి యెఱ్ఱని పెదవికిని, తేనెటిగలు గూర్చిన అచ్చతేనెకునుచొక్కి రామ
నామముయొక్క మాధుర్యమును తెలిసికొనక జనులున్నారగాని, అమృతము
వలె అతిభోగ్యమైన రామనామమును స్మరించుట కంటెను తక్కినవాని
మాధుర్యాతిశయము సుఖప్రదము కానేరదు. రామనామమే అన్నిటికం
టెను మధురమయినది.

ఉ. అండజవాహనిన్ను హృదయంబున నమ్మిన వాఁపాపముల్
కొండలవంటి వైన వెనక • గూలి నశింపకయున్నెంతతా

ఖండలవై భవోన్నతులు • గల్గకమానునె మోక్షులక్ష్మీకై
దండయొసంగకున్నె తుద • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ 29

టీ. అండజవాహు=పక్షివాహనా, నిన్నుకొ, హృదయంబునకొ=మనస్సునందు, నమ్మినవారిపాపములొ=నమ్మినట్టి వారలయొక్క, పాపములు, కొండలనంటివి=కొండలనెల మిక్కిలిగొప్పరాసులయినవి, ఐనకొ=అయినను వెనకొ=తవ్విరితముగా, కూలి=క్రిందపడి, నశంపకయున్నె=చెడిపోకయుండునా, సంతత,=ఎడతెగనట్టి, అఖండల=ఇంద్రునియొక్క, ప్రభు=విభిముయొక్క, ఉన్నతులు=అతిశయములు, కల్గకమానునె = లభింపకపోవునా తుదకొ=చివర, మోక్షులక్ష్మి=ముక్తరూపవైనలక్ష్మి, కైదండ=సాహాయ్యము, ఒసంగకఉన్నె=ఇయ్యవండునా.

తా. పక్షివాహనా! మనసునందు నిన్ను నమ్మినవారికి మొదటకొండలవిలె పెద్దబుప్పలు గొనియున్న వారిపాపములు నశించిపోవక మానవు. ఇంద్రుని యొక్కర్యమువంటి వాహచైవర్యము కలుగకపోదు. పిమ్మటమోక్షము లభింపకపోదు.

ఉ. చిక్కనిపాలపై మిసిమి • జెందినమొగడ పంచదారతో
మెక్కినభంగి మీనిమల • మేచకరూపసంధారసంబు నా
మక్కువపల్కెరంబున స • మాహితదాస్యమనేటిదోయిటకొ
దక్కెనటంచు జుట్టెదను • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 30

టీ. చిక్కనిపాలపై=చిక్కనగు పాలమీద, మిసిమిజెందినమొగడకొ=మిసిమి=తొంటిని, = చెందిన=పొందిన, మిసమిసలాడునట్టిదియు ననుట, మొగడకొ=మొగడను, పంచదారతోకొ=చక్కరతోడగుర్చి, మెక్కినభంగికొ=తిన్నవిధమున, మీ=మీయొక్క, విమల=అచ్చమయిన, మేచక=నల్లని, రూప=ఆకారము అనెడి, సంధారసంబు=అమ్మతల్లిగనమును, నా-నాయొక్క, మక్కువి=క్రేవయనెడి, పల్కెరంబునకొ=భోజనపాత్రమున, సమా

హిత=హృదయగల, దాన్యము=కొలుపు, అనేటి=అనునట్టి, గోయిటక=దోసిలియందు, దక్కను=లభించెను, అటంచు=అందు, జుట్టెదను=జుట్టుచున్నాను.

తా. చిక్కనిపాలమీద మినమినలాడు సూర్యుడు చక్కరతోఁ గలిపి తినునట్లు మిక్కిలి అమృత రసమువలెనుండు నీవల్లనిరూపమును నేను ప్రేమతోఁగైకొని దాన్యరూపమైన సౌకర్యమును అవలీలగా చెసి అనుభవించెదను.

చ. సిరులిడ నీత, వీడలెగ • మ్ముటకుక్ హనుమంతుడార్తిసో
దరుడునుమిత్రసూతిమహితంబులుమారుప రామనామముం
గరుణదలిర్ప మానవులఁ • గావఁగఁ బన్నిన వ్రజపంజరో
త్కరముగదా భవన్మహిమ • ధాశరథికరుణాపయోనిధి 31

టీ. సిరులు=సంపదలు, ఇడక=ఇచ్చటను, నీత=నీతాదేవి, వీడలు=బాధలు, ఎగఁజిమ్ముటకు=అవలీలఁ బోగొట్టుటకు, హనుమంతుడు=అంజనేయుడు, అగును, అర్థి=సంకటమునందు, సోదరుడు=తోబుట్టువును, మిత్రసూతి=లక్ష్యమిడు, దురితంబులు=పాపములను, మానుపక=పారదోలుటకు, రామనామము=రామఅనేడి నీనామమును, అగును, కరుణ=దయ, తలిర్పక=మీఁఁగా, మానవులక=మనుష్యులను, కావక=కాపాడుటకు, పన్నిన=చేసిన, వ్రజ=వ్రజముచేతమైన, పంజర=గుండ్రయొక్క ఉత్కరము=సమూహము, భవత్+మహిమ=నిరూపాత్మ్యము.

తా. దశరథరామా! సిరులిచ్చటకు నీభార్యయైన నీతాదేవియు బాధలను తొలగించుటకు భృత్యుడైన హనుమంతుడును, సంకటములందు తోడబుట్టువునలె పచరించుటకు నీమృగదగులక్ష్యమిడును పాపములతొలగించుటకు నీనామమును, చిలుకలు మొదలయినవానిని వ్రజపుంగుల్లోపెట్టి కాపాడునట్లు మనుష్యులను కాపాడుటకు నీ మహాత్మ్యమును గలడు.

చ. హలకులిశాంకుశద్వజ శ • రాసన శంఖరథాంగ కల్పకో
జ్వలజలజాత రేఖలను • సాంకములై కనుపట్టు చున్న మీ
కలితపదాంబుజ ద్వయము • గౌతమపత్ని కొనంగినట్లు నా
తలపునఁ జేర్చి కావగదె • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ 32

టీ. హల=నాంగేలు, మలిశ=వజ్రాయుధము, అంకుశ=అంకుశము,
ద్వజ=తెక్కెము, శరాసన=విల్లు, శంఖ=సంకుపు, రథాంగ=చక్రము,
కల్పక=కల్పవృక్షము, ఉజ్వల=ప్రకాశించుచున్న, జలజాత=తామర, ఇవి
యనెడి, రేఖలను=రేఖలచేత, సాంకములు=గురుతులతోఁగూడినవి, వి=
అయి, కనుపట్టుచున్న=అగపడుచున్న, మీ=మీయొక్క, కలిత=ఒప్పు
చున్న, పద అంబుజ=అడుగుదములయొక్క, ద్వయము=జతన, గౌతమ
పత్నికొ=గౌతమునిభార్యయగు అహల్యప, ఒనంగినట్లు, నాతలపునఁ
నాచిత్తమందు, చేర్చి=మార్చి, కావకదె=రక్షింపుమా.

తా. అహల్యప నాంగేలు, వజ్రాయుధము, అంకుశము మొదలయిన
వానిరూపములు గల రేఖలు దాల్చియున్న మీపాదారవిందములను ఇచ్చి ఆ
మెను కృతార్థురాలినిగా చేసినట్లు నాహృదయవందు చేరి నన్ను కృతార్థుని
గా చేయుమా.

చ. జలనిధిలోనదూటి కుల • శైలముమీటిధరిత్రిగొమ్మునం
దలపడ మాటి రక్కసునియంగముగీటిబల్లింద్రునికొ రసా
తలమున మాటిపాదవళదంబముగూల్చిన మేటిరామ నా
తలపుననాటి రాంగదవె • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 33

టీ. జలనిధిలోనకొ = సముద్రములోపల, దూటి=చొచ్చి, కులశైల
ముకొ=కులపర్వతమును, మీటి=యెత్తి, ధరిత్రికొ=నిశ్చలమునిగి
యుండినభూమిని, కొమ్మునందు, అలపడకొ=పొందికగా, మాటి=తగిల్చి
రక్కసునియంగము=రాక్షసుడైన హిరణ్యకశిపుని శరీరము, గీటి=చీల్చి,

బండ్రిద్రునికొ- ఇంద్రుండు గానుండిన, బలిచక్రవర్తిని, రసాతలమునకొ- రసాతలమందు, మాటి=దాని, పాధిక్షాపకదంబముకొ- పాధిక్షాప=రాజుల యొక్క, కదంబముకొ=సమూహమును, కూల్చిన= నాశనముచేసినట్టి, మేటి=దిట్టడమున, రామ=రామచంద్రుడు, నాతలఁపునకొ- నాచింతనమందు, నాటి=నెలకొని, రాగదవె=రమ్మొ.

తా. శ్రీరామా! చేపవై సోమకౌసుమనికొను సముద్రముజొచ్చి, తాబేలయి మందర పర్వతమును పాలసముద్రములో మునిగిన దానిని ఎత్తి నిలిపి, ఏగామామై ప్రళయజలములలో రసాతలమునందిన ధూమిని కొఱకొమ్మైన నెత్తికొనిపెచ్చి, నరసింహుడవై హిరణ్యకశిపునిదేహము చించి, వామనుడవై బలిచక్రవర్తిని రసాతలమునకు ఆడగద్రొక్కి, పరశురాముడవై రాజసమూహమును సంహరించినట్టి ఓవు నామనసునందు వృధముగా నిలిచి యుండుమా.

ఉ. భండనభీముఁడార్తజన • బాంధవుఁడుజ్వల బాణతూణి
దండకశాప్రచండభుజ • తాండవస్త్రీకి రామమూర్తికొ
రండవసాటివైవ మింక • లేడనుచుకొ గడగట్టి భేరికా
దాండదదాండదాండనినదంబుల • కాండమునిండ మత్తవే
దండమునెక్కి చాటెదను • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 34

టీ. భండన=యుద్ధమందు, భీముఁడు=భయంకరుఁడు, ఆర్తజన=భయమునొందినవారి సమూహమునకు, బాంధవుఁడు=చుట్టము, ఉజ్వల=ప్రకాశించుచున్న, బాణ=బాణములును, తూణ=పొదలునుగల, కొదండకశా=విలువద్రవ్యయింపు, ప్రచండ=ఎక్కువయిన భుజ=బాహువులయొక్క, తాండవ=నటనముచేతఁగలిగిన, కీర్తికికొ=యాస్సుగలవాఁడగు, రామమూర్తికికొ=రామచంద్రునికి, రండవసాటివైవము=సమూహమైన మఱియొకవైవము, ఇకొ=ఇంకను, లేదునుచుకొ, గడగట్టి=సంభమునాటి, భేరికా=భేరియొక్క, దాండదదాండదాండ=దాండదదాండదాండ అనెడి, నినదంబులు

కబ్బములు, అహంకారము=బ్రహ్మాండము, నిండకొని నిండునట్లు, మత్తెవేదం
డము=మదింపిన యేనుగును, ఎక్కి, చాటెదను=ప్రకటించెదను.

తా. రాముడు క్రతువులకు యుద్ధమందు భయంకనుడు ; భక్తులకు
బంధువువంటివాడు. కావున బాంసులను అమ్ములపానులను ప్రకాశించు
చున్న విలవిద్య నెఱపు కీవమయిన భుజముల లాఘవముచే పొగడ్కగన్న
శ్రీరామమూర్తికి సాటిష్టవము మఱియుకటి లేదనుచు బ్రహ్మాండ యనురు
నట్లు ధాం ధాం అని డేరి కొట్టుచు మదపుటేనుగునెక్కి చాటెదను.

చ. అవనిజకన్నుదోయి తొగ + లందు వెలింగెడుసోమహనకీ
కువలయనేత్రిగబ్బించును + గొండల నుండుఘనంబుమైదొలి
నవననయశావనం బను వ + నంబునకున్ మదదంతివీవెకా

దవిలి భజంతు నెల్లప్పుడు + దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 35

టీ. అవనిజ=సీతయుక్త, కన్నుదోయి=రండు కన్నులనెడు, తొగ
లందు=కలవపూవులయందు, వెలింగెడుసోమ=ప్రకాశించుచున్న చంద్రు
డైనవాడా, జానకీ=జనకుని కూతురైన సీత అనెడి, కువలయనేత్రి=కలవ
పూవులవంటి కన్నులు గల, గబ్బి=ఉబ్బులయిన, చనుగొండలకొ, ఉండు
ఘనంబు=ఉండునట్టిమేఘము, మైథి=మిథిలరాజు కూతురయిన సీతా
దేవియుక్త, నవనవ=మిక్కిలి క్రొత్తయయిన, యావనంబు=ప్రాయము,
అను వనంబునకుకొ=అనుతోటకు, మదదంతివి=మదింపిన యేనుగువు,
నివెకాకొ=నివే అని, తవిలి=ఉన్న కొని, ఎల్లప్పుడుకొ=అన్నివేళల భజం
తుకొ=సేవింతును.

తా. రామా! నిన్ను సీతాదేవి కన్నుదోయి యనెడి కలవలను విక
సింపజేసెడు చంద్రుడుగాను, జానకీదేవి యుబ్బుచున్ననెడి కొండల
యందుండు నీలమేఘము గాను, మిథిలాభివత్తివమారి లేప్రాయమును తో
టకు మదపుటేనుగుగాను, తలచి ఎప్పుడును నిన్నే సేవించెదను.

చ. ఖరకరవంశజా విను ముఖంశితభూతపిశాచ ధాకినీ
జ్వరపంతాపసర్పభయ • వారకమైన భవత్పదాబ వి
స్ఫురదురువజ్రవంజరము • జొచ్చితి నీయెడదీనమానవో
ధరబిరుదాంక యేమటకు • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 36

టీ. ఖరకర=సూర్యసయోక్త, వంశ=వంశమునందు. జా=పుట్టిన
వాఁడా, అఖండిత=కొట్టుపడిని, భూత-భూతములు, పిశాచ=పిశాచములు,
ధాకి=ధాకినులు, జ్వర=జ్వరములు, వరితాప=తాపములు, సర్ప=సర్ప
ములు, భయ=భయములు, వారకము=పొంగొట్టునది, అయిన=అయినట్టి,
భవత్=నయొక్క, పదాబ్జ=పాదపద్మముల నెడి, విస్ఫురత్=మిక్కిలి ప్రకా
శించుచున్న, ఉరు=గొప్పయైన, వజ్రవంజరము=వజ్రముతో
చేయబడిన గూటిని, తొచ్చితిని=ప్రవేశించితిని, నీయెడ=నీ యందు,
దీన=దీనులయిన, మానవ=జనులను, ఉద్ధర=ఉద్ధరించువాడనెడి, విరు +
అంకము=బిరుదురూపమయిన చిహ్నము, ఏమటకు పొంగొట్టెను.

తా. సూర్యవంశమునఁబుట్టిన శ్రీరామా! భూతములు, పిశాచములు ధా
కినులు, తాపములు, సర్పములు మొదలగు వానలని భయమును పొంగొట్టునట్లే
వజ్ర వంజరములై రక్షించు నీ శరణారివిందముల నుపయోచితిని. నీవుదీన
మానవప్రపంచము బిరుదుగలవాడవు కాబట్టి నన్ను ఉద్ధరింపనివాడవై
యీ బిరుదును పొంగొట్టుకొనకుమా.

ఉ. జుట్టెద మీకథామృతముః జుట్టెద మీపదకంజతోయమున్
జుట్టెద రామనామమున • జొబ్బిలుచున్న సుధారసంబు నే
జుట్టెద జజ్జజ్జగ రు • చుల్ గనువారిపదంబుగూర్చ వే
తటలతోడి పొత్తిడక • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 37

టీ. మీకథామృతము=మీయొక్క కథలనెడి, యమృతమును, జుట్టె
ద=జుట్టుచున్నాను. మీపదకంజ = మీపాదారవిందములయొక్క, తోయ

ముక్త = బలమును, జుష్టైద = జుష్టైచ. న్నను, రామనామమునక = రామనామమునందు, జొన్నీలుచున్న సుధారసంధా = స్రవించుచున్న ఆమృతరసమును జుష్టైద = జుష్టైచ. న్నను. జుష్టైజుష్టైగక = జుష్టైగాజుష్టైగా, రుచుల్ = చవులు, కనువారి = ఎఱిగినట్టివారియొక్క, పదంబుక = స్థానమును, పురులతోడిపాన్తి = అల్లులతో స్నేహము, ఈయక = పెట్టక, కూర్పవే = చేర్చుమా.

తా. శ్రీరామా! నీచర్మములనెడి యమృతమును, నీపాదస్త్రీగమును, నీనామమునందు స్రవించుచున్న యమృతమును జుష్టైదను. నీచర్మతానుల యమృతమును జుష్టై రుచితై. నీకొనన మహాసయుల దివ్యగతినినామగతిగింపుము. నీచ. లతోడి పాండునూన్ముము.

ఉ. ఘోరకృతాంతవీరభటు • కోటికి గుండెదిగుల్ దద్రతా
కార పిశాచసంహరణ • కార్యవినోది వికుంఠమందిర
ద్వారకవాటభేది నిజ • దాసజనావళి కెల్లప్రొద్దు నీ
తారకనామ మెన్నుకొన • దాశరథీకరుణాపయోనిధి 38

టీ. నీతారకనామము = సంసారమును దాటజేయు నీనామమును, ఎన్నుకొనక = తలచుకొనకగా, ఘోరభయంకరుడైన, కృతాంత = యమునియొక్క పీఠ = శూరుడైన, భటుకోటికి = కంకరులసమూహమునకు, గుండెదిగుల్ = గుండెలోనిభయము, దద్రతా = దారిద్ర్యముయొక్క, ఆకార = రూపముగల, పిశాచ = పిశాచమును, సంహరణ = చంపుటయనెడి, కార్య = కార్యమునందు, వినోది = క్రీడంచినది, నిజ = నీయొక్క, దాసజన = కైంకర్యము సేయుజనులయొక్క, అనగి = సమూహమునకు, ఎల్లప్రొద్దున్ = ఎప్పుడును, వికుంఠ = విష్ణు దేవుని వాస్తవసాయపయిన, పరమపదమనెడి, మందిర = గృహముయొక్క ద్వారా = ద్వారమునందలి, కవాట = తలుపును, భేది = భేదించినది.

తా. రామా! నీ తారకనామము భయంకరులయిన యమరూతలకును గుండెలురజేయును. దద్రతతనెడ పిశాచమును బోగొట్టును. ఎల్లప్పుడును, నీదాసజనులు పరమపదమునకుఁ బోవుటకుగలయడ్డములను పారదోలును

ఉ. విన్నపమాలకించు రఘు • వీరసహితలోకమందు నా
కన్నదూరాత్ముడుం బరమ • కారుణికోత్తమ వేల్పులందు నీ
కన్నమహాత్ముడుం బతిత • కల్మషదూరు డుల్లేడునాకు వి
ద్యన్నత నీవె నాకుగతి • దాశరథీకరుణాపయోనిధి. 39

టీ. రఘువీర=రఘురాజు పులమునఁ బుట్టిన శూరుడైనవాడా! విన్నపము=ఒక మనవిని, అలకించు, ఆమనవి యేమనఁగా, ప్రతిలోకమందును=అన్ని జగత్తులందును, నాకన్న=నాకంటెను, దూరాత్ముడు=దుష్టుడు, నహి=లేడు, కారుణికోత్తమ=కరుణగలవారిలోనెల్ల శ్రేష్ఠుడైనవాడా, వేల్పులందు=దేవతలందు, సకన్న, సకంటెను, మహాత్ముడు=గొప్పవాడును, పతిత=పాపాత్ములయొక్క, కల్మష=పాపములను, మూరుడు దివ్యగాఁజేయువాడును, నాకు, లేడు=గలగఁడు, విద్యన్నత=పండితులజేత కొనియాడబడువాడా, నీవు, నాకున్, గతి=దివ్య.

తా. రఘువీరా! ఒక మనవి అలకింపుడు. ఏలోకమందైనను నాకంటె దుష్టుడులేడు. దేవతలందు సకంటె మహాత్ముడును పాపరహితుడును లేడు కాబట్టి దుష్టులలో శ్రేష్ఠుడైననాకు, దేవతలలో శ్రేష్ఠుడైన నీవే యిక్కయి రక్షింప శక్తుడవగుదువుగాని మఱియొకరు గానరారు.

ఉ. పెంపను దల్లివై కలుషబృందసరూగమ మొందకుండ ర
క్షింపను తండ్రివై మెయివసించుదశేంద్రియోగములేనిధా
రింపను నెఱ్ఱవైకృప గు • తీంచి పరంబు దిరంబుగాఁగ స
త్సంపద లియ్యనీవెగతి • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 40

టీ. పెంపను=పోషింపను, తల్లివి, ఐ=అయి, కలుష=పాపముల యొక్క, బృంద=సమూహముయొక్క, సరూగమము=మాడికను, ఒండవండ=చెందకుండునట్లు, రక్షింపను=కాపను, తండ్రివి, ఐ=అయి, మెయి=దేహమునందు, వసించు=ఉన్నట్టి, దశేంద్రియ=పదియంద్రియముల నెదిరో

గముల్ = తెవుల్గును, నివారింపను = పోగొట్టును, వెజ్జవై = వైశ్యుడవై, కృప = దయను, గురించి = గతిగి, పరంబు = మోక్షమును, తీరంబుగాగన్ = స్థిరమగు నట్లుగా, సత్సంపదలు = మేలయిన సంపత్తులను, ఇయ్యున్ = ఇచ్చుటను, నీవె గతి = దిష్టు.

తా. పోషించుటవత్తులనివలెను, దోషములను అంధమండుటవత్తులని వలె రక్షింపను, దేహమునందలి పదియంద్రియములనెడు రోగములను తొలగించుటవత్తులనివలెను మేలయినసంపద లియ్యను నీవే నానుదిష్టు.

ఉ. కుక్షీనజాండవంక్తులన్ గూర్చి చరాచరజంతుకొటి సం
రక్షణ సేయుతల్లివి ప రంపర నీతనయుండనైన నా
పక్షము నీవుగావలదె పాపము లెన్నియొనర్చినన్ జగ
ద్రక్షక కర్తవీవె కద దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 41

టీ. కుక్షీన్ = ఉదరమునందు, అజాండ = బ్రహ్మాండముల యొక్క, పంక్తులు = సమూహములు, ఒనంగూర్చి = పొందికపడుచి అనుట, చర = చరించునట్టి చేతనములను అచర = చరింపని చేతనములను, జంతు = ప్రాణుల యొక్క, కొటిన్ = సమూహమును, రక్షణ = కాపాడుటను, చేయుతల్లివి చేయునట్టి తల్లివి, పరంపర = వరుసగా తరతరముగా, నీతనయుండను = నీకొడుకును, ఐన = అయినట్టి, నాపక్షము = నాయొక్క పాలిటి వాడవు, ఎన్నిపాపములు ఒనర్చినన్ = నేను చేసినను, నీవు, కావలదె = కావలదా, జగత్ = లోకములను, రక్షణ = రక్షించుట యందు, కర్త = కర్తయైనవాడవు, నీవుకద = నీవేకదా.

తా. కుక్షిలోపల బ్రహ్మాండ సమూహములను పొందికగా పెట్టుకొని చేతనములను అచేతనములైన సకలప్రాణిసమూహములను రక్షించునట్టి తండ్రివికాబట్టి తరతరముగ నీకొడుకైయున్న నాపాలిట నీవు పక్షపాతివైయుండవలయును. నేను పాపములు చేసిననని నీవు నన్ను నడలరాదు.

ఎన్ని పాపములుచేసినను లోకపాల్ల రక్షించువాడవు ఏవొక్కడనే కనుక
నివే నన్ను కాపాడవలయును.

ఉ. గద్దరి యోగి హృత్కమలః గంధరసానుభవంబుఁజెందు పె
న్నిద్దపుగండుఁ దేటి ధరః సీతుత కౌగిలి పంజరంబునన్
ముద్దులుగుల్కు రాచిలుకఁముక్తి నిధానము రామ రాఁగదే
తద్దయు నేడు నాకడకు • దాశరథి కరుణాపయోపనిధి. 42

టీ. గద్దరి = దిట్టలైన, యోగి = యోగులయొక్క, హృత్ = హృదయ
మనెడి, కమల = తామరలయందలి, గంధ = వాసనతోఁ గూడిన, రస = మక
రందముయొక్క, అనుభవంబున్ = అస్వాదనమును, చెందు = పొందునట్టియు,
పెను = మిక్కిలి, నిద్దపు = నిగ నిగ యనెడి మిసిమిగల, గండు = మనించిన,
తేటి = తుప్పెగ్గయైనవాడు, ధరణీసుత = సీతాదేవియొక్క, కౌగిలి = ఆలింగ
నమనెడి, పంజరంబునన్ = గూఁటియందు. ముద్దులుగుల్కు = మనోజ్ఞముగా
నుండు, రాచిలుక = రాచచిలుక, ముక్తినిధానము = మోక్షముండెడివొట్టు,
రామ = శ్రీరామా, నాకడకున్ = నాయొద్దకు, నేడు, తద్దయున్ = మిక్కిలి
రాఁగదే = రమ్మా.

తా. తామరలయందలి తేనెను అనుభవించు తుప్పెగ్గవలె యోగ
శీలర హృదయమందు భక్తరసములు అనుభవించువాడును, గూటియందలి
రాచిల్పవలె సీతాదేవి కౌగిలియందు ముద్దు గొలుపవాడును, మోక్షమి
చ్చువాడును, అగు శ్రీరామా! నేడు నాయొద్దకు వేగరమ్మా.

ఉ. కలియుగమర్త్యకోటి నినుఁ • గన్గొన రానివిధంబొ భక్తవ
త్సలతపహింపవోచుటలు • సాంద్రవిపదశ వాప్తిగుంకుచో
బిలిచినఁ బల్క వింతమఱ • వే నరుల్లిట్లన రామగాన నీ
తలఁపునలేదె సీతచెఱ • దాశరథి కరుణాపయోనిధి. 43

టీ. కలియుగ = కలియుగమందలి, మర్త్యకోటి = మనుష్యసమూహము,
నిన్ను, కనుగొనరానివిధంబొ = తెలిసికొనరానివిధమొ, భక్తవత్సలత = భక్తు

లయెడల వాత్సల్యము గలిగియుంటను, హింపనో=తాల్పనో, చటుల=మిక్కిలియైన, సాంద్ర=దట్టమైన, విపత్=అపదలయొక్క, దశ=అనన్ధయనెడి, వార్ధక్=సమద్రమునందు, క్రమంబునో=నేను మునుగునపుడు, పిలిచినన్=నిన్నుపిలువఁగా, పల్కవు=పలకవు, ఇంతమజ్జే=ఇంతమజ్జచిపోవుటయా? నరుల=నాఁబోటిమనుష్యులు, ఇట్లు=ఈ ప్రకారము, ఇంతజ్జుసాయని, ఆనరాగుగాక=చెప్పరాదుగాని, నితలంపునక=నినింతయందు, నీచచెజ్=రావనిచేత నీత పొందినచెజ్, లేద=లేదా.

తా. రామా! నేనుమిక్కిలి అపత్సముద్రమునమునుగుచు నిన్ను ఎంతపిలిచినను, తిరిగి పలకవు. ఇదేల? కలియుగమందు మనుష్యులకు కనబడరాదనియా? లేక భిక్షజనులయెడల నీకువాత్సల్యములేదా? ఇటులనన్ను మజ్జచి పోవచ్చునా? నీకుమజ్జపని మాఁబోటులచెప్పరాదు. నీచాడేవికి కలిగిన చెజను మజ్జనవుగదా? అట్టి మాఁచెజ్మను నీకు మజ్జపు ఎక్కడిది?

ఉ. జనవర మీకథాళి సిన • పైఁపక కర్ణములందు ఘంటికా
నినదవినోదముల్ సలుప • నీచునకు వరమిచ్చినావు ని
న్ననయమునమ్మికొల్పిన • మహాత్ములకేమియొసంగెదో సనం
దననుత మాకొసంగుమయ • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి 44

టీ. జనవర=ఓరాజా, మీకథాళి=మీకథలయొక్క సమూహము, వినక=వినుటకు, పైఁపక=ఓర్వక, కర్ణములందు=చెవులయందు, ఘంటికా=గంటలయొక్క, నినద=కబ్బములయొక్క, వినోదముల్=వేడుకలను, సలుపునీచునకు=జేయుచున్న అల్పనికి, వరము=కోరినకోరిక, ఇచ్చినావు, నిన్ను, అనయము=ఎల్లప్పుడును, సమ్మి, కొల్పిన, మహాత్ములకు=సేవించునట్టి మహానీయులకు, ఏమి, ఒసంగెదో=ఇచ్చెదవో. సనందననుత=సనందనుడు అను ఋషిచేత కొనియాడఁబడినవాఁడా, మాకుక, ఒసంగుమయ=ఇయ్యవయ్య.

తా. ఓరాజా! మీచరిత్రను వినుటకుఁబర్వక చెవులయందుఘంటలస్ప

న యొక్క వేడుకలను సలుపు నీచునికి కోరిన వరము ఇచ్చినావు. ఎప్పుడు నిన్ను నమ్మి నేవించునట్టివారికి ఏమియిచ్చెదవో, సనందనుడను ఋషిచేత కొనియాడబడినవాడా! వారికిచ్చినట్లే నాకును నిమ్ము.

ఉ. పాపములొందువేళ రణః పన్నగ భూత భయజ్వరాదులం
దాపద నొందువేళ భరతాగ్రజ మిమ్ము భజించువారికిం
బ్రాపుగ నీవుఁడమ్ముడిరు పక్కియలం జని తద్విప్రత్తి సం
తాపము మాన్చి కాతువంట దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ.

టీ. పాపములు, ఒందువేళఁ=పొందునమయమందు, పన్నగ=సర్పము, భూతభయ=భూతములపెల్లన కలుగు భయమును, జ్వర=జ్వరములుఁ అదులందుఁ=మొదలగువానియందు, అపదఁ=విపత్తును, ఒందువేళఁ=పొందునమయమనను, భరతాగ్రజ=భరతునికి అన్నవైన శ్రీరామా, మిమ్ముఁ=మిమ్ము, భజించువారికిఁ=కొలుచువారికి, నీవు=నీవును, తమ్ముఁ=తమ్ముడయిన లక్ష్మణుఁడును, ఇరుపక్కియలఁ=రెండు ప్రక్కలను, బ్రాపుగఁ, సహాయముగ, చని=పోయి, తత్=వారియొక్క, విప్రత్తి=. అపదచేత నైన, సంతాపముఁ=ఉడుకును= మాన్చి, పోగొట్టికాతువంట=కాపాడుదువందురు.

తా. రామా! పాపములుపొందునపుడును యుద్ధము సర్పములు భూతములు, జ్వరములు మొదలయినవానిచేత అపదగలిగినప్పుడును నిన్ను గొలుచునట్టివారికి సహాయము నేయబోయి నీవును, నీతమ్ముడైన లక్ష్మణుఁడును రెండుప్రక్కల నిలిచి వారి యాపదలను పోగొట్టి రక్షింతువని లోకులు చెప్పుదురు. కాబట్టి నన్నును కాపాడవలయును.

చ. అగణితజన్మకర్మ దురి తాంబుధిలో బహుదుఃఖివీచికల్
దెగివడసేదలేక జగ తీధవ నీవదభక్తి నావచే
డగిలి తరింపఁగోరితిఁ బదంపడి నాదుభయంబు మాన్పవే
తగదనిచి త్తమందిడక దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 46

టీ. జగత్తీధవ=రాజా, అగణిత=లెక్కలేని, జన్మ జన్మములందలి, కర్మ=కర్మపరంపరచేగల్గిన, గురిత=పాపములనెడి, అంబుధిలోక=సముద్రమందు, బహు=అనేకములయిన, దుఃఖ=దుఃఖములనెడి, వీచకల్=అలలను, తెగిపడక=కడచునట్లు, ఈదలేక=ఈదజాలక, పదంపడి=పిమ్మట, నిపదభక్తి నావచేక=నియొక్కపాదములందలి భక్తి అనెడి ఓడచేత, తగిలి=ఆనక్తితోడ, తరింపఁగోరితిక=దాటును ప్రయత్నించితిని. తగదు అని=తగినదికాదు అని, చిత్తమందు=నిమనస్సునందు, ఇడక=ఉంచుకొనక, నాభయంబుక=నాయొక్కభయమును, మోన్పవే=పోగొట్టుమో.

తా. ధూనాథా! లెక్కలేని జన్మములందలి కర్మపరంపరచేఁ గలిగినపాపములు సముద్రమువలె అపారమైన నాయంతట పోగొట్టుకొనుటచేతగాక, నియందలిభక్తికలిగి ఈదరాని సముద్రమును ఓడచే సులువుగా దాటునట్లు తొలఁగింపరాని నాపాపములను సులువుగా నిభక్తిచేఁ బోగొట్టుకొనఁగోరితిని. కావున శరణుజొచ్చిననానొక్కభయమునుపోగొట్టుమో.

ఉ. నేనొనరించుపాపము ల • నేకములైనను నాదుఃఖ్యకుం బానకమయ్యె మీపరమ • పావననామము దొంటిచిల్కరా మా ననుఁగావుమన్నతుది • మాటకు సద్గతిఁజెందెఁగావునక దానిధరింపఁ గోరెదను • దాశరథీ కరుణావయోనిధి. 47

టీ. నేను, ఒనఁగించుపాపములు=నియనట్టిపాపములు, అనేకములు=పెక్కులు, విసను, నానుజిహ్వకు=నాయొక్క నాలుకకు, మీపరమపావననామము=మీయొక్క మిక్కిలి పవిత్రమైన పేరు, పానకముఅయ్యెక=పానకమువలె రుచియైనదని, తొంటిచిల్క=పూర్వకాలముచిలుక, రామా, నన్ను కావుము=నన్నురక్షింపుము, అన్న తుదిమాటకు=అని పలికినట్టి ఓడపటిపలుకునకు, సద్గతిక=మోక్షమును, చెందెక=పొందెను, కావునక=నక, దానిక=ఆరామనామమును, ధరింపకొరెదను=తొలుటకు ఇష్టపడెను.

తా. రామా! పాపము లనేకములు నేను చేయుచున్న వాడను. ఇట్టి పాపాత్ముడనయినను నీ దివ్యనామము ఉచ్చరించుటకు నా నాలుకకు పానకమువలె మిక్కిలి రుచియైనది. ఎట్లనగా పూర్వ మెకచిలుక “రామా నన్ను గావుము, అని కడపట నొక్కమాట చెప్పగానే మోక్షము నొందెనుగదా. అట్టిస్థితి ఇచ్చనదిగాననాడు అతిరుచిగల నామమును పఠించెదను చ॥ పరధనముల్ హరించి పర, భామలనంటి పరాన్న మబ్బినో

మునిపమకానిమీదనగు • మోసమెరుంగదు మానసంబుదు
స్తరమిదికాలకింకర గ • దాహతి పాల్పడనీక మమ్ము నే
తరి దరిజేర్చి కాచెదవో • దాశరథీకరుణాపయోనిధి. 48

టీ. పరధనముల్ = ఇతరుల డబ్బును, హరించి = వొంగిలించి, పరభామలన్ = ఇతరుల స్త్రీలను, అంటి = తాకి, పరాన్నము = ఇతరులహాడు, అబ్బినన్ = వొరకగా, మురిపమకాని = విలాసమేకాని, మీదన్ = పిమ్మట అగు మోసము = కలుగునట్టి మోసమును, మానసంబు = మనస్సునకు, ఎఱుంగదు. ఇది = ఇట్లు తెలియపండుట, దుస్తరము = తరింపరానిది, కాలకింకర = యమ చూతలయొక్క, గదా = గదలయొక్క, హతి = చెబ్బలయొక్క, పాలు = అధీనత, పడనీక = పొందనీక, మమ్మున్, ఏతరిన్ = ఎప్పుడు; దరిచేర్చి, కాచెదవో = రక్షింతువో.

తా. దశరథరామా! పరులధనములను వొంగిలిండుట పరస్త్రీలను పొందుట, పరాన్నమును దినుట మొదలు సుఖముగా నుంచినను, వెనుకనరకముగలిగించును. ఇది మనస్సుకు తెలియదు. మనస్సును జయించుటకష్టము గనుక మనస్సు పోయినదారిని పోయి నరకమున బడకుండునట్లు మమ్ము నెప్పుడు కడతేర్చి కాపాడెదవో.

ఉ. చేసితిఘోరకృత్యములు • చేసితిభాగవతాపచారముల్
చేసితి నన్యదైవముల • జేభజించినవారిపొందు నే

జేసిన నేరముల్ దలంచి • చిక్కులు బెట్టకుమయ్యమయ్యనీ
దాసుడనయ్యభద్రగిరి • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 49

టీ. ఘోరకృత్యములు=భయంకరములయిన కార్యములను, చేసితిని. భాగవతాపచారముల్=భక్తులయెడ అపరాధములను, చేసితిని, అన్య దైవములకొక=ఇతరదేవతలను, చేరి=ఆశ్రయించి, భజించినవారి పాండుక=కొలిచినట్టివారి సాంగత్యమును, చేసితిని, నేనొక=నేను, చేసిన నేరముల్=గావించినట్టితప్పులను, తలచి=ఎంచి, చిక్కులన్ పెట్టకుమయ్య=నంకటములందు తగల్పమవయ్య, అయ్య=అయ్య, నీదాసుడను, అయ్యానీయొక్కదాసుడను

తా. దశరథరామా! నేను ఘోరమయిన కార్యములను జేసితిని. భాగవతులను అపచారములుచేసితిని. ఇతరదైవములను గొలుచువారితో సాంగత్యము జేసితిని. నేను జేసినట్టి తప్పులనుతలచి నంకటములను పెట్టవద్దు. నేను నీకు దాసుడను.

ఉ. పరులధనంబుజూచి పర • భామలజూచి హరింపఁగోరు మ
ద్గురుతిరమానసంబనెడు • దొంగను బట్టి నిరూఢదాస్య వి
స్ఫురితవివేకపాశముల • జుట్టి భవచ్ఛరణంబనే మరు
త్తురువునఁగట్టివేయఁగద • దాశరథీకరుణాపయోనిధి. 50

టీ. పరులధనంబులకొక=ఇతరులసొత్తును, చూచి, పరభామలకొక=పరస్త్రీలను, చూచి, హరింపఁకొక=దొంగిలించుటను, కోరునట్టి, మత్=నాయొక్క గురుతర=మిక్కిలిగొప్పదైన, మానసంబు=మనస్సు, అనెడుదొంగను=అనునట్టిదొంగను, పట్టి=పట్టుకొని, నిరూఢ=మిక్కిలి పెరిగిన, దాస్య=శ్రేయశ్చక్రమునందు, విస్ఫురిత=మిక్కిలి ప్రకాశించిన, వివేక=తెలివియనెడి, పాశములకొక=తాళ్యచేత, చుట్టి=బంధించియునుట, భవచ్ఛరణంబు = నీపాదము, అనే మరుత్ తరువునకొక=అనెడిదేవతావృక్షమున, కట్టివేయకొకదే = బంధించివేయుము.

తా. ఇతరులసాత్తులను, స్త్రీలనుచూచి అపహరించుటకు కోరునట్టి నాయొక్క మనస్సు అనునట్టి దొంగనుపట్టుకొని నియొక్క కైకర్యముచే బ్రకాశించునట్టి తెలివియనెడి కల్పవృక్షమునకు గట్టుము.

చ. సలలిత రామనామ జప • సార మెఱుంగను, గాళికాపురీ
నిలయుండగాను మీచరణ . నీరజ రేణు మహాప్రభావముం
దెలియనహల్యగాను జగ • తీవర నీదగు సత్యవాక్యముం
దలఁపగ రావణాసురుని • తమ్ముడగాను భవద్విలాసముల్
తలఁచి నుతింప నాతరమె • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 51

టీ. సలలిత=మిక్కిలిపిష్టచున్న, రామనామ = రామనామముయొక్క, జప=జపముయొక్క, సారము=మహత్త్వము, ఎఱుంగను=తెలియుటకు కాళికాపురీనిలయుండను=కాశీపట్టణము వాస్తవముగాగల శివుడనుకాను, మీచరణరజ=మీపాదపద్మములయొక్క, రేణు=దుమ్ముయొక్క, మహాప్రభావము=గొప్పమహత్త్వమును, తెలియ=తెలియుటకు, అహల్యనుకాను=అహల్యనుకాను, జగతీవర=భూనాథా, నీదగుసత్యవాక్యము=నీదైనట్టి నిజమైనమాటను, తలఁపగ=ఎన్నుటకు, రావణాసురుని తమ్ముడను=విభీషణుడను, కాను, భవత్ విలాసముల్=నీయొక్క మహత్వపువైచిత్ర్యములు, తలఁచి=ఎన్ని, నుతింప=పొగడుటకు, నాతరమె=నాకు శక్యమా.

తా. దశరథరామా! నీనామమును జపముచేయుటవలని మహత్తు శివునకే తెలియునుగాని నాకు తెలియదు. నీపాదధూళియొక్క ప్రభావము అహల్యకే తెలియును. నీసత్యము విభీషణునకే తెలియును. కాని నీలీలు నాబోటివానికి తెలిసి పణించుటకు చేతగాను.

ఉ. పాతకులై సమీకృపకుఁ • బ్రాత్రులుకారె తలంచుమాడ, జ
ట్రాతికిఁగల్గె రావణ మ • రాతికి రాజ్యసుఖంగల్గె దు

హృదికిఁబుణ్యమబ్బెఁగపిఁజాతి మహత్త్వమునొందెఁగావునఁ
దాతవ యెట్టి వారలకు • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 52

టీ. పాతపల్లెనఁ=పాపాత్ములైనను, మిక్కిలపడు=మీదయడు, పా
త్రులుకొరె=అర్హు లేకారా, తలంచిచూడఁ=ఎన్నిచూడఁగా, (పాతపలు
సదయప పాత్రులుకొరెయని విచారించిచూడఁగా) ననుట, చట్రాతికిఁ=.
పెద్దరాయిగానున్న అహల్యకు, పాననము=పవిత్రత్వము, కల్గెఁ=కలిగెను,
అరాతికిఁ=శత్రువైన విభీషణునికి, రాజ్యసుఖంబు=రాజ్యప్రాప్తియనెడి
సుఖము, కల్గెఁ=కలిగెను, దుర్జాతికి=నిచజాతులవారికిని, పుణ్యము=సుకృ
తము, అబ్బెఁ=లభించెను, కపిజాతి=వానరజాతి, మహత్త్వము=మహిమ
ను, పొందెఁ=ఁబడెను, కావునఁ=కనుక, ఎట్టివారలపఁ=ఎంతటివార
లకైనను, దాతవ=కోరినకోర్కూలు ఇచ్చువాడవే.

తా. దశరథరామా! పాపాత్ములైనను మిక్కిలపడు పాత్రులైయు
న్నారు. ఎట్లనఁగా రాయిగానుండిన అహల్య సేవాదధిభాళిచే నిజహృదయము
నొంది కృతార్థురాలైనది. పగవారివర్గములోఁజేరిన విభీషణుఁడు సేవలన లం
కారాజ్యము నొందినాడు. జటాయువు, శబరి మొదలయిన తక్కువ జాతు
లకును సేయనుగ్రహము గలిగినది. సుగ్రీవాదులైన వానరులకుఁగూడ మహ
త్వముగలిగినది. ఇవన్నియుఁజూడఁగా కలిమి, లేములు పాటింపక ఎట్టివారి
కైన కోరిన కోర్కూలనిచ్చు దాతవని తెలియుచున్నది. కాబట్టి నా కోర్కూ
యు నొసంగుమా.

ఉ. మామకపాతక వ్రజము • మాన్వ నగణ్యము చిత్రగుప్తు లే
మేమని వ్రాత్రురో శమనుఁ • డేమి విధించునొ కాలకింకర
స్తోమమొనర్చుటే మొ వినఁ • జొప్పడదంతకుమున్నె దీనచిం
తామణి యెట్లుగాచెదవో • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 53

టీ. మావక = నాయొక్క, పాతకప్రజము = పాపసమాహము, మాన్వక = పోగొట్టుటకు, అగణ్యము = లెక్కింపరానిది, చిత్రగుప్తులు = యమునియొద్దనుండి జీవులపుణ్యపాపములలెక్కలు వ్రాయుచుండు కరణపై న, ఏమి ఏమి అని = ఏ యేవిధముగా, వ్రాతురో = వ్రాయుదురో, శమముడు = యముడు, ఏమి = ఏమి, విధించునో = అజ్ఞాపించునో, కాలకింకరస్తోమము = యమమూతల సమాహము, ఒనర్పుట = చేయుట, ఏమో = ఏదియో, విన్ = వినుటకు, చొప్పడను = సరిపడదు, ఇంతకుమున్నె = దీనికిపూర్వమే, దీనచింతామణి = దీనులైనవారికి చింతామణివలె కోరినకోర్కెలు ఇచ్చువాడూ, ఎట్లు = వివిధమున, కాచెదవో = కాపాడెదనో.

తా. దశరథరామా! నాపాపములు పోగొట్టుటకు జాల కలవు. చిత్రగుప్తుల డేమివ్రాయునో? యముడేమి విధించునో? కాలకింకరు లేమి చేయుదురో? ఇంతకు బూర్వమే దీనరక్షణకై కంఠమున గట్టుకొని కోర్కెలు దీర్చుచు నీ వెట్లు కాపాడెదవో తెలియరాదు.

ఉ. దాసినచుట్టమాశిబరి • దానిదయామతి నేలినావు నీ
దాసునిదాసుడాగుహుండు • తావక దాస్యమొసంగినావు నే
దేసినపాపమో వినుతి • వేసినగావపు కాపుమయ్య నీ
దాసులలోన నేనొకఁడ • దాశరథీకరుణాపయోనిధి 54

టీ. శిబరి, దాసిన = దగ్ధతన, చుట్టమా = బంధువా, పయాపతిక = పయతోగూడిన బుద్ధితో, ఏలినావు = రక్షించినావు, గుహుండు, నీదాసునిదాసుండా = నీసేవకుని సేవకుడా, తావకదాస్యము = నీదైనదాస్యము, ఒసంగినావు = ఇచ్చితివి, వినుతి = స్తోత్రమును, చేసినక = నేను చేసినప్పటికిని, కాపు = రక్షింపవు, నేక = నేను, చేసినపాపమో = చేసికొన్నట్టివోషమా, దాసులలోనక = నీసేవకుల లోపల, నేనుఒక్కఁడను, కావపయ్య = రక్షింపుమా

తా.రామా ! శబరి నీవదగ్గటిబంధువు కాకపోయినను, దానిని దయతోఁ గాపాడితివి. గుహఁడు నీదాసునికిఁగూడ దాసుడుగాడు. కాకపోయినను దాసునిగాఁజేసికొంటివి. నేను నీదాసువర్గములో ఒకఁడుగానున్నాడను. మఱియు నిన్ను ధ్యానముచేసినను నేను చేసికొన్న పాపమేమోకాని నన్ను గాపాడవు. ఇతనయినను కాపాడుమా.

ఉ. దీక్షవహించి నాకొలదిఁదీనుల నెందఱో గాచితో జగద్రక్షక తొల్లియాద్రువద • రాజతనూజ తలంచినంతనే యక్షయ మైనవల్వ లిడితక్కట నామొఱఁ జిత్తగించిప్రత్యక్షము గావవేమిటికి • దాశరథీకరుణాపయోనిధీ, 55

టీ. జగద్రక్షక=జగమును రక్షించువాఁడా, దీక్ష=నియమమును, వహించి=తాల్చి, నాకొలదిదీనుల=ననుబోలు దిక్కు లేనివారిని, ఎందఱిని, కాచితో=కాపాడితో, తొలి=ముందు, ఆద్రుపదరాజతనూజ=ద్రుపదరాజు వుండునైన యాద్రాపది, తలంచినంతనే=స్మరించినంత మాత్రముననే, అక్షయము=తలుగనిది, అయినవల్వలు=అయినట్టిచీరలు, ఇడితి=ఇచ్చితివి, అక్కట=అయ్యో, నామొఱ=నామనవిని, చిత్తగించి=అలకించి, ప్రత్యక్షము=సాక్షాత్తుగా, కావవు ఏమిటికి=ఏల కాపాడవు.

తా. దశరథరామా! నమ్మినవారిని రక్షించునియమమును పూని ఎందఱిని-కాపాడితితో నావఁ తెలియదు. నేను విన్నంతవఱకు పూర్వముద్రోపది దుర్యోధనునిసభలో చీరలు ఒలుచునపుడు నిన్నుస్మరించినంతనే లెక్కలేని చీరలచ్చితివంటు. అయ్యో! నామనవి చిత్తగించి నామొఱ యాలించినన్నేలకాపాడవు.

ఉ. నీల ఘనాభమూర్తివగునిన్నుఁగనుంగొనఁ గోరివేడినకజాలమునేసి డాగెదవు • సంస్తుతికెక్కిన రామనామమే

మూలను దాచుకొగలవు • ముక్తికిబ్రాపది పాపమూలకు
ద్వాలముగాదెమాయెడల • దాశరథీకరుణాపయోనిధీ. 56

టీ. నిల=నల్లని, ఘన=మేఘముతో, భ=సాటియైన, మూర్తివి=
దేహముగలవాడవు, అగునిన్ను=అయినట్టినిన్ను, కనుంగొనక=చూచట
కు, కోరి=అపేక్షించి, వేడినక=ప్రార్థింపఁగా, హలముచేసి=మాయచేసి,
దాచగదవు=దాచుకొనెదవు, సంస్తుతికిక=పొగడ్తకు, ఎక్కినరామనామ
ము=వచ్చినట్టిరామనామము, ఏమూలను=ఏమూలయందు, దాచుకొగలవు=
దాచుకొననేర్తువు, అది=ఆరామనామము, మాయెడలక=మోవిషయమం
దు, ముక్తికిక=మోక్షమునకు, ప్రాపు=ఊరపట్టు, పాప=పాపములయొ
క్క, మూల=వేళ్ళకు, కుద్దాలము=గుద్దలి, కాదె=కదా.

తా. రామా! నల్లని మేఘమువలె నీ భిగ్గహము కన్నార చూడ
వలయునని యెంతప్రార్థించినను, మాయచేసి దాచుకొనెదవు. మౌనము!
నీవు దాగినను సుప్రసిద్ధమై వ్యాపించియున్న నీ రామనామమును నీవు యెక్క
డను దాచిపెట్టుకొనలేవు, పాపములను గుద్దలి వేళ్ళను పెల్లగించునట్లు
సమూలముగాఁ బోఁగొట్టి మోక్షమిచ్చుటకు అదియొకటియే కాన అదియే
చాలును.

చ. వలదు పరాకుభక్తజన. • వత్సలనీచరితంబు వమ్ముగా
వలదు పరాకు నీబిరుదు • వజ్రమువంటిది కావకూరకే
వలదు పరాకు నాదురిత • వార్ధికిదెప్పుగుగా మనంబులోఁ
దలఁతుమెకా నిరంతరము • దాశరథీకరుణాపయోనిధీ. 57

టీ. భక్తజన=భక్తసమూహములకు, వత్సల=వాత్సల్యముకలవాఁడా,
నీచరితంబు=నీచరిత్ర, వమ్ము=వృథా, కావలదు=కాకుండనిమ్ము, పరాకు=
హెచ్చరిక, నీబిరుదు=నీనరత్నకుండు అనెడి నీ బిరుదము, వజ్రమువలె గట్టిది,
కావక=(వమ్ము)రక్షింపక, ఊరకే=వ్యర్థముగా, వలదు=వద్దు, పరాకు=

హెచ్చరక, నాచరితవాధికీకే = నాపాపసముద్రమునకు, తేప్పవుగాక =
తేప్పగా, మనంబులోన = మనస్సునందు; నిరంతరము = ఎప్పుడును, తలఁతు
మె = తలంతుముసుమూ.

తా. భస్మలయందు ప్రేమగలవాడా! ఆశ్రితరక్షణాదులు తెలుపు
నిచరితములును, ఆశ్రితరక్షణుడని వ్రజములె అభ్యంతరమైన నిబిరుదును వ్యర్థి
మగును. అట్లుచేయవలను. జాగ్రత్తిసుమీ! నిన్ను, సముద్రమును దాటిం
చు తేప్పవలె నాపాపములను పోగొట్టువానినిగా మనసులో ఎప్పుడును
తలంతును.

ఉ. తప్పలెఱుంగలేక దురి • తంబులు సేసితి నంటి నీవు మా
యప్పవుగావుమంటి నిక • నన్యులకు సుదురంటనంటి నీ
కొప్పిదమైన దాసజను • లొప్పినబంటుకు బంటనంటి నా
తప్పల కెల్ల నీవెగతి • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 58

టీ. తప్పలు = దోషములను, ఎఱుంగలేక = తెలిసికొనలేక, దురితం
బులు = పాపములను, చేసితి అంటి - చేసినాను అని చెప్పితిని, నీవు మా
యప్పవు = నాతండ్రివి, కావుము అంటి - రక్షింపువని చెప్పితిని, ఇకక,
అన్యులకు = ఇతరులకు, నుదురు = నెత్తిని, అంటను అంటి = తాకను అని
చెప్పితిని, నికు, బిష్మినబంటుమక = సమృద్ధించి స్వీకరించిన సేవకునికి, బంటను
అంటి = సేవకుడను అంటిని, నాతప్పలకు = ఎల్లక = నాఅన్ని దోషముల
మను, నీవె, గతి = దిక్కు.

తా. దశరథరామా! దోషములు తెలిసికొనలేక పాపములు చేసి
తిని; నీవు మాతండ్రివి; రక్షింపుము. ఇకమీద ఇతరులకు నెత్తితాకి యం
జలిచేయను. దాసులకు దాసుడను అని నీతో చెప్పికొంటిని. ఇక నీదా
సుల తప్పల నెట్లో అట్లే నీదాసులకు దాసుడనైన నాతప్పలను దీర్చు విఘ్న
నీవె సుమీ.

చ. ఇతడుదురాత్ముడంచు జను • లెన్నఁగనాటిసిఁగొంటి నేనెహో
పతితుడ నంటి నో పతిత. పాపనమూర్తివి నీవుగల్గ నే
నితరుల వేడఁగంటి నిహమిచ్చిననిమ్ము పరంబొసంగుమీ
యతులిత రామనామ మధుః రాక్షరపాళి నిరంతరంబుహృ
ద్గతమని నమ్మికొల్పెదను • దాశరథీకరుణాపయోనిధీ. 59

టీ. ఇతడు=వీడు, దురాత్ముడు అంచున - చుష్టమనస్సుగలవాఁడు
అనుచు, జనులు-లోపలు, ఎన్నఁగఁ=తలఁపఁగా, అరడిఁ కొంటిఁ=నిం
దపడితిని, నేనెహో=నేనేనుమీ, పతితుడను అంటి=పాపాత్ముడను అని
జెప్పితిని, ఓ=రామ, పతిత= పాపాత్ములైనవారిని, పాపన=పవిత్రులను,
జేయునట్టి, మూర్తివిఅగు, నీవు. కల్గఁ=గలిగియుండఁగా, నేను, ఇతరులఁ-
అన్యులను, వేడఁను అంటిఁ=ప్రార్థింపను అని చెప్పితిని, ఇహము=ఇహలోక
సుఖము, ఇచ్చినఁ=ఇచ్చితివేని, ఇమ్ము, పరంబు = పరలోక సౌఖ్యమును,
ఒసంగుమీ-ఇచ్చినట్లైన ఇమ్మూ, అతులిత = సాటిలేని, రామనామ =
“ రామ ” అను పేరుయొక్క, మధుర = తీయనైన, అక్షర = అక్షరముల
యొక్క, పాళి=సమాహము, నిరంతరంబు-ఎప్పుడును, హృద్గతము=మనస్సు
నుబొందినది. వామనస్సునందేయుండునది, అని, నమ్మికొల్పెదను = నేనించెదను

తా. నేను చుష్టమనస్సుగలవాడనని జనులచేత నిందపడితిని. నాయంతట
నేనేపతితుడనని నీతో చెప్పికొంటిని. పతితులను పవిత్రులను గాఁజేయనితరించి
నీవుండఁగా పతితుడనైన నేను నిన్నే వేడుదును గానిమరియొకరినివేడనని
యు చెప్పితిని. ఇక నీ వొకడవే నాకుస్వామివిగనుక ఇహమిచ్చిననుయియ్య
నలయును పరమిచ్చిననీవయ్యవలయును నేనుమాత్రము నాయంతట“రామ”
యనెడి తీయని యక్షరములను మనస్సునందు నిలుపుకొని నేవచేసెదను.

ఉ. అంచితమైననీదుకరు • కామృతసారము నాదుపైని బ్రో
క్షించినఁజాలు దాననిరసించెదఁ నాదురితంబులెల్లదూ

లించెద వైరి వర్గ మెడలించెదఁ గోర్కులనీదుబంటనై
ద్రంచెదఁ గాలకింకరుల • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 60

టీ. అంచితము=ఒప్పునది, ఐన నీదుకరుణా=అయినట్టినీదయ అనెడి,
అమృత సారము=అమృతముయొక్క తేట, నాదుపైని=నామీద, ప్రోక్షిం
చిత్=చల్లినయెడల, చాలున్=అదియే చాలును, దానన్=దానిచేత, నా
దురితంబులు ఎల్లన్=నాపాపములను అన్నిటిని, నిరసిం చెదన్=తిరస్కరించె
దను, వైరివర్గము, శత్రుసమూహమును, తూలిం చెదన్=చెడునట్లు చేసెదను,
గోర్కులన్=రాగములను, ఎడలిం చెదన్=విడిచిపోవునట్లు చేసెద, నీదుబం
టునుఐ=నీదాసుండనై, కాలకింకరులన్ = యమమాతలను, ద్రుంచెద=కొట్టి
తరిమెద.

తా. రామా! ఒప్పిదమైన నీదయామృత సారమును నామీదచల్లిన
చాలును. దానిచేతనే నా పాపములను మాలించి, అంతశ్శత్రువులయిన
యింద్రియములను చిక్కబట్టి రాగద్వేషములను వదలి, నీదాసుండనై యమ
కింకరులు వచ్చిరని కొట్టిపారదోలెదను.

చ. జలనిధులేడు నొక్క మొగి • జక్కికిఁ దెచ్చెశరంబు తాతినిం
వలరఁగఁజేసెనాతిగఁ బ • దాబ్జపరాగము, నీచరిత్రముం
జలజభవాదినిర్జరులు • సన్నుతినేయఁగ లేరు గావునం
దలఁవనగణ్యమయ్య యిది • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 61

టీ. శరంబు=నీబాణము, జలనిధులు ఏడున్=ఏడు సముద్రములను,
ఒక్క మొగిన్==ఒక్కసారిగా, చక్కికిన్ = ఒక్కచోటికి, తెచ్చెన్=
తెచ్చెను, పదాబ్జ = తామరలవంటి నీ యడుగుల, పరాగము = ధూళి,
తాతిన్=తాతిని, ఇంపు=ఐనోహరమును ఆరలంగన్=ఒప్పునట్లుగా, నాతి
గన్=స్త్రీగా, చేసెను, నీచరిత్రమున్ = నీకథను జలజభవ = బ్రహ్మ
అది=మొదలుగ గల నిర్జరులున్ = దేవతలును సన్నుతినేయగన్ = స్తోత్ర

ముచేయుగా, లేదు, కావునక = కనుక, తలపక = విచారింపగా, అగ
ణ్యము = గణుతింపరానిది.

తా. రామా ! నీబాణము సప్తసముద్రములను ఒక్కచోటికి తీసి
కొని వచ్చినది. నీపాదపద్మములధూళి రాతిని స్త్రీగాఢజేసినది. ఇట్టి నీచరి
త్రము బ్రహ్మాదులకయినను పొగడ శక్యముగాదు కావునదానినివిచారింపసా
ధ్యమా ? కాదు.

ఉ॥ కోటిశిశుకృమాయసుర • కోటుల గెల్వను గెల్వెబో నిజం
బాతునిమేన శీతకరుఁ • డౌట దవానలుఁ డెట్టివంత ! మా
సీతవత్రివ్రతామహిమ • సేవకుభాగ్యముమీకటాక్షమున్
ధాతకుశిశుకృమా పొగడ , దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 62

టీ. అసురకోట్లను = కోట్లకొలది రాక్షసులను, గెల్వను = గెలుచుటకు,
కోటికి = ఒక కోటికి, శిశుకృమా = సాధ్యమా, గెల్వె = పో = గెలు
వని, అతని మేనక = అవానరుని దేహమునందు, దనవానలుడు = కాటు
చిచ్చు, శీతకరుఁడు = చంద్రుడు, డౌట = అగుట, ఎట్టివంత = ఎంత
యాశ్చర్యము, మాసీత = మాతల్లియైవ సీతాదేవియొక్క, పత్రివ్రతా = పా
త్రివ్రతముయొక్క, మహిమ = గొప్ప, సేవకుభాగ్యము = మిమ్మ్ర సేవించు
వానియొక్క భాగ్యవిశేషమును, మీకటాక్షమున్ = మీయొక్కదయను,
పొగడక = స్తుతించుటకు, ధాతకు = బ్రహ్మదేవునికి, శిశుకృమా = తర
ముకాదు.

తా. రామా ! ఒకకోటి భయంకరులైన రాక్షసులను కోట్లకొలదిని
గెలుచుట తరముకాదు. అది యెట్లోశక్యమైనను కానిమ్ము. కాని, అతని
తోకయందు అంటించిన నిప్పు వేడిమి అంటక చల్లనగుట మఱియు నాశ్చ
ర్యము. ఇంతకు సీతయొక్క పాత్రివ్రత్యప్రభావమును మియిరువురిని సేవించి
న వానిభాగ్యమును మీ కరుణాకటాక్షమును కారణము గనుక ఈక్షమాటని
బ్రహ్మదేవునకు పొగడదరముకాదు. మముబోటులు ఏమనిపొగడగలరు.

॥ భూపలలామ రామరఘు • పుంగవరామత్రిలోక ర్వాజసం
స్థాపనరామ మోక్షఫల • దాయకరామ మదీయపాపముల్
పాపగదయ్యరామ నిను • బ్రస్తుతినేసెదనయ్యరామ నీ
తాపతిరామ భద్రగిరి • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 63

టీ. భూపలలామ = రాజులకు శ్రేష్ఠుడైన, రామ = రామా, రఘు
పుంగవ = రఘువంశమునఁ బుట్టినవారిలో శ్రేష్ఠుడైన, రామ = రామా,
త్రిలోక = మల్లోకముల యొక్క, ర్వా = ర్వాజమును, సంస్థాపన = స్థాపించి
కట్టి, రామా = రామా, మోక్ష = మోక్షమునెడి, ఫల = ఫలమును దాయక =
ఇచ్చునట్టి, రామ = రామా, నీతాపతిరామా = నీతప భర్తయైనరామాఁ
నిన్నుఁ బ్రస్తుతిచేసెద = పొగడెదను, మదీయ పాపముల్ = నా పాపములను
రామ = రామా, పాపగదయ్య = పోగొట్టుమయ్య.

తా. రామా! ఇపు రాజులందరిలో శ్రేష్ఠుడవు మఱి రఘువంశమున
బుట్టినవారిలో శ్రేష్ఠుడవు కేవలమురాజు శ్రేష్ఠుడవేకాదు. మల్లోకములను
మదురుగా నుండునట్లు ఏలునట్టిమేటివి. వానికంటె మిక్కిలి అత్యయ
మోక్షఫలమును ఇచ్చువాడవు. అన్నిటికిని అత్యయించిన లక్ష్మీయగు
శీతాదేవికి భర్తవు. ఇట్టి మితలేని అత్యయమును గలవాడవు గావున
కోరినకోర్కు లియ్యవచ్చును. తెలిసినంతవఱకు నిన్ను పొగడెదను అపొ
గడ్డను బట్టియైనను, నా పాపములను పోగొట్టినన్నుఁ గాపాడుము.

॥ నీనహజంబు సాత్త్వికము • నీ విశిష్టు సుధాపయోధి, ప
ద్మాసనుఁడాత్మజండు, గమ • కాలయనీప్రియురాలు, నీకుసిం
హాసనమిద్ధత్రి గొడు • గాకస, మక్షులుచంద్రభాస్కరుల్
నీసుమతల్పమాదిఫణి • నీవెనమస్తముఁ గొల్చినట్టి నీ
దాసులభాగ్యమెట్టిదయ • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి, 64

టీ. సాత్త్వికము=సత్త్వగుణము, ఏ సహజము=ఏమిది సహజమైనది
సుధాపయోనిధి=పాలనముద్రము, ఏ విడిపట్టు=ఏయొక్క విడిదిస్థలము.
అత్మజుండు=ఏకాదును, పదార్థసమండు=బ్రహ్మ, స్పృహయురాలు, కమలాలయ
లక్ష్మీదేవి, ఈధర్మి=ఈధర్మామి, ఏమి, సింహాసనము, అకసము=అకాశము,
గొడుగు, చంద్రభాస్కరులు=చంద్రుండును, సూర్యుండును, అక్షులు=కన్నులు,
అదిభణి=అదిశేషుండు. ఏనుమతల్పము=ఏపూలపాము, సమస్తము=సర్వ.
పదార్థములును, ఏవే, ఇట్టి నిన్నుం కొల్పినట్టి=సేవించినట్టి, ఏదాసుల = ని
దాసజనులయొక్క, భావ్యము=పంపుసంపు, ఎట్టిదయ=ఎట్టిదయ్యా.

తా. రామా! సత్త్వగుణము ఏసవ్యభావము, ఏవిడిది పాలనముద్రము,
ఏకాదును బ్రహ్మదేవుడు, ఏభార్యలక్ష్మి, ఈధర్మామి ఏసింహాసనము, అకాశ
ము ఏగొడుగు, ఏకన్నులు చంద్రసూర్యులు, అదిశేషుండు ఏపూపాము,
అన్నియు ఏసామేయగును. సర్వమునకు స్వామియైన నిన్నుం కొల్పిన
భక్తుల భాగ్యము ఎట్టిదో చెప్పదరమా?

ఉ. చరణముసోకినట్టి శిల • జవ్వనిరూపగు టాక్కవంత, సు
స్థిరముగ నీటిపై గిరులు • దేలినదొక్కటివంత గాని మీ
స్మరణఁ దనర్చుమానవులు • సద్గతిఁజెందినదెంతవంత? యీ
ధరను ధరాత్మజారమణ • దాశరథీకరుణాపయోనిధీ. 65

టీ. ధరాత్మజా=నీతాదేవికి, గమణ= పురుషుండైన వాఁడా, చరణ
ము=ఏసాదమును, సోకినట్టిశిల=తాకినట్టిరాయి, జవ్వనిరూపు=యావన
స్త్రీయొక్క రూపము అగుట, ఒక్కవంత=ఒక యాత్మర్యము, నీటిపయి
నీటిమీద, గిరులు=కొండలు, సుస్థిరమున=మిక్కిలి నిలుకడగా, తేలినది
తేలుచుండినది, ఒక్కటివంత=మఱియొక ఆత్మర్యము, కాని, మీ స్మరణ
మిమ్ము స్మరించుటయందు, తనర్చుమానవులు=ఒప్పునట్టి మనుష్యులు,

ఉ॥ భూపలలామరామరఘు • పుంగవరామత్రిలోక ర్యాజసం
స్థాపనరామ మోక్షఫల • దాయకరామ మదీయపాపముల్
పాపగదయ్యరామ నిను • బ్రస్తుతిసేసెదనయ్యరామ నీ
తాపతిరామ భద్రగిరి • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 63

టీ. భూపలలామ = రాజులను శ్రేష్ఠుడైన, రామ = రామా, రఘు
పుంగవ = రఘువంశమునఁ బుట్టినవారిలో శ్రేష్ఠుడైన, రామ = రామా,
త్రిలోక = మల్లోకముల యొక్క, ర్యాజ = రాజ్యమును, సంస్థాపన = స్థాపించి
నట్టి, రామా = రామా, మోక్ష = మోక్షము నెడి, ఫల = ఫలమును దాయక =
ఇచ్చునట్టి, రామ = రామా, నీతాపతిరామా = నీతను భర్తయైనరామా
నిన్ను ప్రస్తుతించెనెదఁపొగడెదను, మదీయపాపముల్ = నాపాపములను
రామ = రామా, పాపగదయ్య = పోగొట్టుమయ్య.

తా. రామా! ఇపు రాజులందరిలో శ్రేష్ఠుడవు మఱి రఘువంశమున
బుట్టినవారిలో శ్రేష్ఠుడవు కేవలమురాజు శ్రేష్ఠుడవేకాదు. మల్లోకములను
మదురుగా నుండునట్లు ఏలునట్టిమేటివి. నానికంటె మిక్కిలి అత్యయ
మోక్షఫలమును ఇచ్చువాడవు. అన్నిటికిని అతిశయించిన లక్ష్మీయగు
నీతాదేవికి భర్తవు. ఇట్టి మితలేని అత్యయమును గలవాడవు గావున
కోరినకోర్కు లియ్యవచ్చును. తెలిసినంతవఱకు నిన్ను పొగడెదను అపొ
గడెదను బట్టియైనను, నా పాపములను పోగొట్టినన్నఁ గాపాడుము.

ఉ॥ నీనవాజంబు సాత్త్వికము • నీ విశిష్టు సుధాపయోధి, ప
ద్మాననుఁడాత్మజుండు, గమ • కాలయన్ప్రియురాలు, నీకుసిం
హాసనమిద్ధరిత్రి గొడు • గాకన, మక్షులుచంద్రభాస్కరుల్
నీనుమత్పమాదిఫణి • నీవెనమస్తముఁ గొల్చినట్టి నీ
దాసులభాగ్యమెట్టిదయ • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి, 64

టీ. సాత్త్వికము=సత్త్వగుణము, ఏ సహజంబు=ఏదో సహజమైనది
 సుధాపయోనిధి=పాలనముద్రము, ఏ విడిపట్టు=ఏయొక్క విడిదిస్థలము.
 ఆత్మజాండు=ఏకాదుకు, పదాస్రమండు=బ్రహ్మ, ఏ పియురాలు, కమలాలయ
 లక్ష్మీదేవి, ఈధర్మి=ఈధూమి, ఏకు, సింహాసనము, ఆకాశము=ఆకాశము,
 గొడుగు, చంద్రభాస్కరులు=చంద్రుండును, సూర్యుండును, అక్షులు=కన్నులు,
 అదిభణి=అదిశేషుండు. ఏసుమతల్పము=ఏపూలపాస్పు, సమస్తము=సర్వ.
 పదార్థములును, ఏవే, ఇట్టి నిన్ను కొల్చినట్టి=సేవించునట్టి, ఏదాసుల = ఏ
 దాసజనులయొక్క, భావ్యము=పంపుసంపు, ఎట్టిదయ=ఎట్టిదయ్యా.

తా. రామా! సత్త్వగుణము ఏస్వభావము, ఏవిడిది పాలనముద్రము,
 ఏకాదుకు బ్రహ్మదేవుడు, ఏభార్యలక్ష్మి, ఈధూమి ఏసింహాసనము, ఆకాశ
 ము ఏగొడుగు, ఏకన్నులు చంద్రమాసూర్యులు, అదిశేషుండు ఏపూపాస్పు,
 అన్నియు ఏసాక్షేయగును. సర్వమునకు స్వామియైన నిన్ను కొల్చిన
 భక్తుల భాగ్యము ఎట్టిదో చెప్పదరమా?

ఉ. చరణము సోకినట్టి శిల • జవ్వనిరూపగు టొక్కవంత, సు
 స్థిరముగ నీటిపై గిరులు • దేలినదొక్కటివంత గాని మీ
 స్మరణఁ దనర్చుమానవులు • సద్గతిఁజెందిన దెంతవంత? యీ
 ధరను ధరాత్మజారమణ • దాశరథీకరుణాపయోనిధి. 65

టీ. ధరాత్మజా=సీతాదేవికి, గమణ=పురుషుడైన వాఁడా, చరణ
 ము=ఏపాదమును, సోకినట్టిశిల=తాకినట్టిరాయి, జవ్వనిరూపు=యావన
 స్త్రీయొక్క రూపము అగుట, ఒక్కవంత=ఒక యాత్మర్యము, ఏటిపయి
 ఏటిమీద, గిరులు=కొండలు, సుస్థిరమున=మిక్కిలి నిలకడఁగా, తేలినది
 తేలుచుండినది, ఒక్కటివంత=మఱియొక ఆశ్చర్యము, కాని, మీ స్మరణ
 మిమ్ము స్మరించుటయందు, తనర్చుమానవులు=ఒప్పనట్టి మనుష్యులు,

సద్గతిన్ = మోక్షమును, చెందినది = పొందినది, ఈధరన్ = ఈ భూమియందు
ఎంత వింత = ఎంత ఆశ్చర్యము.

తా. రామా! పాదములనుతాఁకిన రాతిని స్త్రీగాఁజేయుటయు
కొండలను నీళ్ళమీఁద మునుగఁపఁడునట్లు నిల్పుటయు, నాశ్చర్యములుజేసిన
నిన్నుస్మరించినవారికి నీవు మోక్షమునొసగుటయొక యాశ్చర్యముకాదు.

ఉ. దైవము తల్లిదండ్రు తగుఁభాత గురుండు సఖుండునిన్నె కా
భావన నేయుచున్నతఱిఁ • పాపములెల్ల మనోవికారదు
ర్భావితుఁజేయుచున్నవి కృపామతివై నమగావుమీ జగ
త్పావనమూర్తి భద్రగిరి • దాశరథీకరుణాపయోనిధి 66

టీ. జగత్పావనమూర్తి = లోకములను పవిత్రముచేయు రూపముగల
వాఁడా, దైవము తల్లి, తండ్రు, తగుదాత = తగునట్టిదాత, గురుండు = గురువు,
సఖుండు = స్నేహితుఁడు, నిన్నె = నీవె, కా = అగునట్లు, భావన నేయుచు
న్నతఱిఁ = భావించుచున్న సమయమునందు, పాపములు ఎల్లఁ = పాపములన్ని
యును, మనో = మనస్సుయొక్క, వికార = వికారముచేత, దుర్భావితుఁ =
చెడుతలంపులు గలమునిగా, చేయుచున్నవి. గనుక కృపామతివి. ఆయి =
దయగల మనస్సుగలవాడవై, నమఁ, కావుమీ రక్షింపుమా.

తా. రామా! నేను దైవముగాను, దలిదండ్రులుగాను, గురువుగాను, స్నే
హితుఁడుగాను, భావించుచుండగా నా పూర్వపాపము లన్నియు జేరి నా
మనస్సును కలచి దుష్టభావములు కల్పించి చెరువుచున్నవి. లోకుల పాప
ములకు బోఁగొట్ట నవతరించినవాడవు, కనుక నా పాపములను పోదోలినన్న
కాపాడుము.

ఉ. వాసవరాజ్యభోగ్యసుఖ • వార్ధినిదేలుప్రభుత్వ మబ్బినా
యాసకు మేరలేదు కనఁకాద్రాదిసమాన ధనంబుఁగూర్చినన్

గాసునువెంటరాదు కని • కానక చేసిన పుణ్యపాపముల్
వీసరపోవనీవు పది • వేలకు జాలు భవంబు నొల్ల నీ
దాసుని గాఁగ నేలుకొను • దాశరథి కరుణాపయోనిధి. 67

టీ. వాసవ = ఇంద్రుని, రాజ్య = దొర తనమును, భోగ = ఆ
నుభవించుటవలని. సుఖ=సౌఖ్యముఅనెడి, వార్ధిని=సముద్రమందు, తేలు,
ప్రభుత్వము=తేలునట్టి దొరతనము, అబ్బినా=అధింపపడితిని, ఆనకున్,
మేరలేదు=మితిగలుగదు, కనకా=బంగారుకొండతోడ, సమాన=సమాన
మయిన, ధనంబున్=ద్రవ్యమును, కూర్చినన్=సేకరించినను, కాసును=కా
సుకూడ, వెంటరాదు=వెంటడిరాను, కని=తెలిసియు, కానక = తెలియక
యు, చేసిన=చేసినట్టి, పుణ్యపాపముల్, వీసరపోవనీవు=వెలితిపడనియ్యవు
పదివేలకున్ = పదివేలఅనర్థములకును, చాలున్ = అవి చాలియుండును,
వంబున్=పుట్టుకను, ఒల్లక=ఇష్టపడను, నీ దాసునిగాఁగ=నీ నేవకునిగా
ఏలుకొను=రక్షింపుము.

తా. రామా! ఇంద్ర భోగము, యైశ్వర్యమును కలిగినను,
ఆశకు మితిలేదు. బంగారుకొండంత ధనముకూడ పెట్టినను, పోవునపుడుఒక
కాసుకూడ వెంటరాదు. తెలిసియో తెలియకయో చేసినపాపపుణ్యములలో,
చుట్టును ఆపరించుకొని కొంచెమయినను, తప్పించుకొనుటకు అవకాశమియ
వు. మఱికొన్ని యనర్థములయినను, కలిగింపజాలును. కనుక పుణ్యపాప
ములుచేసి జన్మములెత్తుటకు నాకు ఇష్టము లేదు. నీదాసునిగా చేపట్టిజన్మము
లేకుండ గాపాడుమా.

ఉ. సూరిజనుల్ దయాపరులు • సూన్యతవాదులల్లుభమానవుల్
వీరపతివ్రతాంగనలు • విప్రులు గోవులువేదముల్ మహీ
భారముఁదాల్చుగా జనులు . పావనమైన పరోపకార స
త్కారమెఱుంగ లేరకట • దాశరథి కరుణాపయోనిధి. 68

టీ. నూరిజనుల్ = పండిత సమూహములును, దయాపరులు = వయగల వారును, నూన్పతవాదులు = నిజము పలుకువారును, అలుబ్ధమానవుల్ = లోభములేని మనుష్యులును, వీరపత్రివ్రతాంగనలు = వీరత్వముతో పత్రివ్రతైయుండు స్త్రీలును, విప్రలు = బ్రాహ్మణులు, గోవులు, వేదములు, మహీభారము = భూమియొక్క బరువును, తాల్పగాన్ = ధరింపఁగా, జనులు = సామాన్యులయిన తక్కిన జనులు, పావనము = పవిత్రము విసపరోపకార = విసట్టి పరోపకారమునకు, సత్కారము = సత్కరించుట, ఎరుంగలేరు = తెలియలేరు. వారికి ప్రతిసత్కారము సేయనేర వున్నారనుట, అక్కట = అయో.

తా రామా! పండితులు, దయగలవారు, సత్వసంఘులు, లోభములేని వారు, మిక్కిలి పత్రివ్రతలయిన స్త్రీలు, బ్రాహ్మణులు, గోవులు, వేదములు యీ భూజనులను ఉద్ధరించుచున్నవి. ఇట్టి ఉపకారపరులను తక్కిన జనులు ప్రత్యుపకారము సేసి పూజించుటధర్మము. అయినను అదిజనులు తెలియ వున్నారు.

ఉ. వాచరావతారమున • వారధిలోఁజొరఁబాటిక్రొధవి

స్తారగుండైన యానిగమ • తస్కరవీరనిశాచరేంద్రునిం

జేరివధించి వేదముల • చిక్కెడలించి విరించికిన్ మహా

దారతనిచ్చి తీవెకద • దాశరథి కరుణాపయోనిధి. 69.

టీ. వారిచర + అవతారమునన్ = మత్స్యవతారమందు, వారి ధిలోన్ = సముద్రములోనికి, చొరఁబాటి = వేగముగా చొచ్చి, క్రొధ విస్తార = మిక్కిలి కోపమును, పొంది, నిగమ = వేదములయొక్క, తస్కర = దొంగిలించివాడైన, వీర = వీరుడగు, నిశాచర + ఇంద్రునిన్ = రాక్షసశ్రేష్ఠుడైన సోమకాసురుని, చేరి = పొంది, వధించి = చంపి, వేదముల చిక్కు = వేదముల గజబిజని, ఎడలించి = తీసి, విరించికిన్ = బ్రహ్మకు, మహా ఉదారతన్ = మిక్కిలి దాతృత్వముతో. ఈవే నవే, ఇచ్చితకద = ఇచ్చిన వాడవు గదా.

తా. రామా! మత్స్యవృత్తారమునందు సముద్రములోపల వేగము గాచించి మిక్కిలికోపాతిశయము గలిగినవాడై వేదములను దొంగిలించి పోయిన శూరుడైన మేటిరాక్షసుడగు సోమకాసురుని పట్టిచంపి వేదముల చిక్కు విడదీసి బ్రహ్మకు మరల వానిని మిక్కిలి యాదార్యముతో నిచ్చిన వాడవు నీవేకాని ఎవ్వరును గారు. అట్టి నీవు నన్నును గాపాడదగును.

చ. కరమనురక్తిమంధరము • గవ్వముగానహిరాజుదాడుగా
దొరకొని దేవదానవులు • దుగ్ధపయోధిమధించుచున్నచో
ధరణిచలింప లోకములు • తల్లడమందఁగఁ గూర్మమై ధరా
ధరము ధరించి తీవెకద • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 70

టీ. కరము=మిక్కిలి, అనురక్తిఁ=అనురాగముతో, దేవ=దేవతలును, దానవులు=రాక్షసులును, మంధరము=మంధరపర్వతమును! కవ్వముగాఁ, అహిరాజు=సర్పములకు రాజయినవానిని, హిరాజుగాన్, దొరకొని=పూని, దుగ్ధపయోధిఁ=పాలసముద్రమును, మధించుచున్నచోఁ=చిలువచుండఁగా, ధరణిఁ=భూమి, చలింపన్=వడఁగఁగా, లోకములు=జగములు, తల్లడమందఁగన్=తల్లడిల్లఁగా, కూర్మమై=తాచేలువయి, ధరాధరమున్=అమందరపర్వతమును, ఈవె=నీవె, ధరించితికద=ఎత్తితివికదా.

తా. రామా! దేవతలును, రాక్షసులును మంధరపర్వతమును కవ్వముగాను సర్పరాజగువాసుకిని కవ్వపుడ్రాడుగాను జేసి పాలసముద్రమును జిలువచుండఁగా అపుడా కొండ తటాలున మునుగుటచేత భూమి లోకములు తల్లడిల్లుటజూచి కూర్మవృత్తారము నెత్తి కొండను పీచువూడఁచి దాల్చినవాడవు నీవేకదా.

ఉ. ధారుణిజాప జుట్టిన వి • ధంబునఁ గైకొని హేమనేత్రుడ
వ్వారిధిలోన డాగినను • వానివధించి వరాహమూర్తివై

ధారుణిదొంటికై వడిని • దక్షిణశృంగమునన్ ధరించి వి
స్తార మొనర్చి తీవెకద • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 71

టీ. ధారుణీన్=భూమిని, చ్చాపన్=చాపగ, చుట్టిన విధంబునన్=మడత పెట్టినతీరుగా, హేమ శ్శ్రేతుడు=హిరణ్యాక్షుడు, కైకొని=చుట్టి, ఎత్తుకొని, అవ్వారిధిలోనన్=ప్రసిద్ధమయిన సముద్రమునందు, డాగినను=దాచుకొనగా, వానిన్=అహిరణ్యాక్షుని, వధించి=చంపి, వరాహమూర్తివై=పందియాకారముగలవాడవై, (హిరణ్యాక్షుడు చుట్టి కొంపోయిన) భూమిని, దక్షిణశృంగమునన్=కుడికొమ్మునందు, కుడిపంటి కోణయందు, ధరించి=దాల్చి, విస్తారము=మణలచావుగా, ఈవె=నీవే, ఒనర్చితీకద=చేసి తివికదా, చేసినవాడవు నీవే.

తా. దశరథరామా! హిరణ్యాక్షుడు భూమిని చాపచుట్టగా చుట్టి యెత్తుకొని సముద్రములోనికిఁబోయి దాచుకొనగా నీవువానిజంపి వరాహమూర్తినయి, కుడిపంటికోణతో భూమిని ఎత్తుకొనివచ్చి మునుపటివలె చావుగా పఱచినవాడవు నీవేకాని మఱెవరును గారు. కనుక నన్నును అట్లే ఉద్ధరింపుమా.

ఉ. పెటపెట నుక్కుగంబమున • భీకరదంతనఖాంకురప్రభా
పటలము గప్పనుప్పతిలి • భండనవీధి నృసింహభీకర
స్ఫుటపటుశక్తి హేమకళి • పుణ విదళించి సురారిపట్టి నం
తటఁ గృవఁజూచి తీవెకద • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 72

టీ. ఉక్కుగంబమునన్=ఇనుపస్తంభమునందు, పెటపెట=పెటపెట మని శబ్దించునట్లు, భీకర=భయంకరపైన, దంత=పండ్లయొక్కయు, నఖ+అంకుర=గోటి మొనలయొక్కయు, పటలము=సమాహము, వీధిన్, కప్పన్=కప్పకొనగా, ఉప్పతిలి=పుట్టి, భండన=యుద్ధప్రదేశమునందు, నృసింహ=నరసింహవతారముయొక్క, భీకర=భయంకరపైన, స్ఫుట=స్పష్టపైన

పటు=కటునై, అగు శక్తిన్=సామర్థ్యముచేత, హేమకళిపున్=హిరణ్యకళిపుని, విదళించి=చీల్చి, అంతటన్=పిమ్మట, సురారిపట్టిన్=(రాక్షసునికొడుకైన) ప్రహ్లాదుని, కృపన్=దయతో, ఈవె=సివె, చూచితికద=చూచితినికదా (నృసింహవతారమెత్తి హిరణ్యకళిపుని చీల్చి ప్రహ్లాదుని గాపాడినవాడవు నీవేకాదా.

తా. రామా! నీవు ఉపన్తంభమున పెట పెటమని నరసింహమూతికైనై పుట్టి నీ పండ్లయొక్కయు, మొగ్గలవంటి గోళయొక్కయు తెల్లని కాంతులు నిన్ను గ్రమ్మగా భయంకరమైన శక్తిచే హిరణ్యకళిపుని అొమ్మచీల్చి చంపి పిదప హనికొడుకైన ప్రహ్లాదుని గాపాడిన వాడవేకదా నన్నును అట్లే గాపాడుము.

చ॥ పదయుగళంబు భూగగన • భాగమలన్ వెననూనివిక్రమా
స్వనమగునబ్బలీందు) నొక • పాదమునందలక్రిందనొత్తిమే
లూదవజగత్త్రియంబు బురు • హూతునకీయవటుండవైనచి
త్పదమలమూర్తివీవెకద • దాశరథి కరుణాపయోనిధి. 73

టీ. పదయుగళంబు=పాదముల జంటను, భూ=భూమియొక్కయు. గగన=అకాశముయొక్కయు, భాగమలన్=ప్రదేశములయందు, (ఒకకాలు భూమియందును, మఱియొకకాలు అకాశమందును). వెనన్=త్వరగా, ఊని=నిలిపి, విక్రమ=పరాక్రమనకు, అస్పదము=స్థానము, అగు నబ్బలీంద్రున్=అయినట్టి ఆ బలిచక్రవర్తిని, ఒకపాదమునన్=ఒకకాలిచే, క్రిందన్=క్రిందుగా, తలన్=తలను, ఒత్తి=అదిమి, మేలు=శ్రేయస్సు, ఒదవన్=కలుగగా, పురుహూతునకు=ఇంద్రునికి, జగత్రయంబున్=లోకములమూటిని ఇయ్యన్=ఇచ్చుటకు, వటుండవు=వడుగవు, ఐన, చిత్=జ్ఞానమును, సత్=ఉనికియు, లేక సత్యమును అయిన, అమల=నిర్మలమగు, మూర్తివి=విగ్రహము గలవాడవు, నీవెకద=నీవేకాదా.

తా. ఒక పాదము భూమియందును, వాటికటి ఆకాశమునందును పెట్టియిట్లు రెండుపాదములచే లోకమాశ్రమించి మహాపరాక్రమవంతుడైనబలిచక్రవర్తితలమీఁద నొకపాదముపెట్టి పాతాళమునకు అణగఁగ్రొక్కి, మేలగునట్లు ముల్లోకములను ఇగ్గుననుట ఇచ్చటకైవటువుగాబుట్టిన సచ్చిదానందమూర్తివి నీవేకాని మఱియెవ్వరునుగారు, కనుక నన్ను కావుమా.

చ॥ ఇరువదియొక్కమాటు ధర • చీశుల నెల్లనధించి తత్కలే
బరరుధిరప్రవాహమునఁ • బైత్తుకతర్పణ మొప్పఁజేసి భూ
సురవరకోటికిన్ ముదము • సొప్పడ భార్గవ రామమూర్తివై
ధరణి నొసంగితివె కద • దాశరథి కరుణాపయోనిధి. 74

టీ. ఇరువదియొక్కమాటు=ఇరువదియొక్క పర్యాయములు, ధర చీశుల = రాజులను, ఎల్లన్=అందఱిని, నధించి=చంపి, తత్=వారియొక్క కలేబర=దేహములయొక్క, రుధిర=నెత్తుటియొక్క, ప్రవాహమున=నెల్లువచేత, పైత్తుకతర్పణము=పితరులకు జలతర్పణము, ఒప్పన్=తగునట్లు, చేసి భూసురవరకోటికిన్=బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుల సమాహమునకు, ముదము=సంతోషము, చొప్పడన్=కలుగునట్లు, భార్గవరామమూర్తివివి=భార్గవ ముడుగా అవతరించిన పాడవై, ధరణిన్=భూమిని, ఈవె=నీవే, ఒసంగితివికద=దానముచేసితివికదా.

తా. గామా! రాజులనందఱిని ఇరువదియొక్క పర్యాయములు చంపి వారిదేహముల నెత్తుటివెల్లువలచేత పితరులకు జలతర్పణమిచ్చి వారియొద్దనుండి జయించిన భూమిని బ్రాహ్మణ సమాహమునకు సంతోషముకలుగునట్లు దానముచేసిన పరశురాముడవు నీవే యగుదువు.

చ॥ దురిమునఁదాటకందునిమి • ధూర్జటివిల్ దునుమాసితనుం
బరిణయమంది తండ్రి పను • పన్ ఘనకాననభూమికేగిదు

స్తరపటుచండ కాండకులి • శాహతిరావణకుంభకర్ణ భూ
ధరములఁగూల్చివేకద • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 75

టీ. దురమునన్ = యుద్ధమున, శాటకన్ = తాటకను, దునిమి = చంపి,
భూర్జటివిల్ = శివునివిల్లు, తునుమాడి = విఱచి, సీతనున్ = సీతాదేవిని, పరిణయ
ము అంది = పెండ్లాడి, తండ్రి, పనుపన్ = అడవికిపంపఁగా, ఘన = గొప్పవైన
కాననభూమిన్ = అరణ్యమునకు, ఏగి = పోయి, దుస్తర = సహింపరానిదియు,
పటు = పటుత్వముగలదియు, చండ = తీక్షణ నదియు, అగు, కాండ = బాణమ
నెడి, తులిశ = వృజముయొక్క, ఆహతిన్ = చెట్టుచేత, రావణకుంభకర్ణుఁడ = రా
వణుఁడు కుంభకర్ణుఁడు అను భూధరములన్ = కొండలను, ఈవె = నీవె, కూ
ల్చితికద = కూలవఁచితివికదా!

శా. రామా! యుద్ధమున తాటకను చంపి, శివునివిల్లువిఱచి, సీతను
పెండ్లాడి, తండ్రి పంపఁగా భూరడవికిపోయి నృజాయుధముచేత కొండలను
గూల్చినట్లు హరింపరాని వాఁడిబాణమున రావణకుంభకర్ణులను గూల్చిన
వాడవు నీవే యగుచువు.

చ. అనుపమయాదవాన్వయసు • ధాన్ధినుధానిధికృష్ణమూర్తిసీ
కనుజుడుగాజించి కుజ • నావళిన్లు నడంచి రోహిణీ
తనయుఁడనంగ బాహుబలదర్పమునకబలరామమూర్తివై
తనగనవెల్పు వీవెకద • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 76

టీ. అనుపమ = సాటిలేని, యాదవ అన్వయ = యాదవవంశముఅనెడి,
సుధాఅర్ధి = పాలనముద్రమునకు, సుధానిధి = చంద్రుఁడగు. (పాలనముద్ర
మునుఁడుపొంగ జేయు చంద్రునివలె యాదవవంశమును వర్ణిల్లఁజేయువాఁడై)
కృష్ణమూర్తి = కృష్ణుడు, నీకున్, అనుజుడుగాన్ = తమ్ముఁడు అగునట్లుగా,
రోహిణీతనయుఁడుఅనంగన్ = రోహిణీదేవికుమారుడు అని జనులాడఁగా,
జించి = పుట్టి, బాహుబల = భుజముల బలిమిచేతనైన, దర్పమునన్ = గర్వము
చేత, కుజను + అవళిన్ ఎల్లన్ = చెడ్డవారలనుమాహమును అంతయు, అడంచి =

అడగఁగ్రొక్కి, బలరామమూర్తివై = బలరామావతార, పెత్తినవాడవై,
తనరినవేల్పును = ఒప్పునట్టి దేవుడవు. ఈవెకద = ఏవేకదా.

తా. రామా! యాదవవంశ తిలకుడైన కృష్ణుడు తమ్ముడుగా
రోహిణీదేవి కడుపునబుట్టి భుజులాలితయముచేత దుష్టసమూహములనెల్ల
హపుమాపి బలరాముడుగా నవతరించిన దేవుడవు నీవేయగుచువు.

చ. సురలునుతింపఁగాఁ ద్రిపురసుందరులన్ వరియింపబుద్ధరూ
పరయఁగఁదాల్చిత్తివు త్రిపురాసురకోటి దహించునప్పుడా
హరునకుఁదోడుగా వరశఃరాసనబాణ ముఖోగ్రసాధనో
త్కరమొనరించి తీవెగద • దాశరథి కరుణాపయోనిధి. 77

టీ. అరయఁగన్ = విచారంపఁగా, సురలు = దేవతలు, నుతింపఁగాన్ =
పాగడఁగా, త్రిపురసుందరులన్ = త్రిపురములందలి స్త్రీలను, వరియింపన్ = వరి
యించుటకై, బుద్ధరూపు = బౌద్ధమూర్తిని, ఈవు = నీవు, తాల్చితి = ధరించితివి,
త్రిపుర = త్రిపురములలోనినించు, అసురకోటిన్ = రాక్షస సమూహములను,
దహించునప్పుడు, అహరునకున్ = శివునకు, తోడుగాన్ = సాహాయ్యముగా,
వర = శ్రేష్ఠమైన, శరాసన = విల్లు, బాణ = బాణము, ముఖ = మొదలయిన,
ఉగ్ర = భయంకరమగు, సాధన = పరికరములయొక్క, ఉత్కరము = సమూ
హము, ఈవే = నీవే, ఒనర్చితకదా = చేసితివిగాదా.

తా. దేవతలు ప్రార్థింపఁగా త్రిపురములందలి స్త్రీలను మోహించుకొ
ఱకు బౌద్ధవిగ్రహము దాల్చినవాడవు నీవే! త్రిపుర రాక్షససమూహము
లను కాలిచ్చినప్పుడు శివునికి విల్లు అమ్మ మొదలయిన పరికరముల సవరించి
సాహాయ్యము చేసినవాడవు నీవే. ఇట్లు దుష్టులను నిగ్రహించి శిష్టులను
రక్షించు నీవు నన్ను రక్షింపుమా.

ఉ. సంకరదుర్గమై దురిత • సంకులమైనఁ జగంబుఁజూచి న
ర్వంకవలీల నుత్తమతు • రంగమునెక్కి కరాసిఁబూని వీ

రాంకవిలాస మొప్పగలి • కాకృతి సజ్జనకోటికిన్ నిరా
తంక మొనర్చితివుకద • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ, 78

టీ. సంకర = సంకరముచేత, దుగ్ధపై = ప్రవేశింపరానిదై, దురిత =
పాపముచేత, సంపలము = వ్యాపించినది. ఐన జగంబు = అయినట్టిలోకమును,
మాచి, సర్వంకష = అన్నిటిని ఒరయుచున్న, లీలన్ = విలాసముతో, ఉత్తి
మతురంగము = మేలయిన గుఱ్ఱమును, ఎక్కి, కర + అసిన్ = చేతికత్తిని, పూ
ని = తాల్చి, వీర + అంకవిలాసము = వీర అంకవీరుడగుట, పరాక్రమము, ఒ
ప్పన్ = ఒప్పుచుండగా కలిక అకృతిన్ = కల్కి అకారముతో (కల్క్య
వితారమెత్తి) సజ్జనకోటికిన్ ఉత్తిమనమూహమునకు, నిరాంతకము =
అతంకములేని, ఈవె = నీవె, ఒనర్చెదకద = చేయబోయెదవుకదా.

తా. రామా! వణాసంకరము మిక్కిలి బలమయిన పాపమునిండి
యున్న జగముజూచి మిక్కిలి లీలతో గొప్పగుఱ్ఱమునెక్కి చేతికత్తిదా
ల్చి పరాక్రమము విలాసము తెలియునట్లు, కలికమూర్తికై సజ్జనలకుడురా
చారవణా సంకరాది దోషములు లేవండునట్లు, ఇంక చేయగలవాడవు
నీవే యగుదువు.

చ. మనముననూహపోషణలు • మర్వకమున్నెకఫాదిరోగముల్
దనువుననంటి మేనిబిగి • దప్పకమున్నె నరుండు మోక్షసా
ధనమొనరింపఁగావలయు • దత్వవిచారము మానియుండుట
ల్లనువునకున్ విరోధమిది • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 79

టీ. మనఘనన్ = మనస్సునందు, ఊహాపోషణలు = ఊహాపోహలు,
మర్వకమున్నె = మరచిపోవకమునుచే, కఫాదిరోగముల్ = కఫము మొదలయిన
జబ్బులు, తనువునన్ = దేహమునందు, అంటి = కలిగి, మేనిబిగి = దేహ
ముయొక్క బలము, తప్పకమున్నె, నరుండు = మనుష్యుడు, మోక్ష
సాధనము, మోక్ష = మోక్షమునకు, సాధనము = సాధించు ఉపాయము, ఒన

రింపవలయున్ = చేసికొనఁగావలయును, తత్వ-వస్తువుల కలయాపును, విచారము = పరిశీలనము, మోనియుండుటల్ = చనవలయుండు కాగ్యములు, తనువు నకున్ = దేహమునకు, అది, విరోధము = విరుద్ధమైనది.

తా. రామా! మనస్సునకు ఊహించునట్టియు, దలంచుకొను శక్తియు తగ్గకమునుపు, కథము మొదలయిన రోగములు దేహమున ప్రవేశించి బలముతగ్గకమునుపును, మనస్సునకు తత్వవిచారముచేసి మోక్షమునకుదగిన సాధనములను, చేసికొనవలయును. పిదప చేసికొనుటకు సాధ్యముకాదు. తత్వవిచారము నేయవండుట అత్యస్వరూపమునకు నిగుడ్డమగును.

చ. ముదమున కాటపట్టుభవః మోహమదద్విరగాంకుశేంబునం
పదలకొటారు కోరుకుల • పంట పరంబునకాది వైరుల
న్నదన జయించుత్రోవ వివ • దట్టికినావ గదా సదా భవ
త్సదమలనామసంస్మరణ • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 80

-టీ. భవత్ = నయొక్క, సత్ = శ్రేష్ఠమును, అమల = నిర్మలమునైన నామ = నామముయొక్క సంగ్రహణ = మిక్కిలి స్మరించుట, ముదమునకున్ = సంతోషమునకు, అటపట్టు = స్థానము, భవ = పుట్టుకయును, మోహ = అజ్ఞానము అనెడి, మదద్విరద = సుదపులైనగులకు, అంకుశంబు = అంకుశము, సంపదల కొటారు = సప్తశతములైనట్టియుండెడికొట్టుకొర్రుల నెల్లసఫలముగాఁజేయున ననుట, పరంబునకున్ = పరలోకమునకు, అది = మొదలు, వైరులన్ = శత్రువులను, అదనన్ = సమయముఁజూచి, జయించుత్రోవ = గెలుచుమార్గము, వివత్ + అట్టికిన్ = అపదనెడి సముద్రమునకు, నావ = ఓడ, సముద్రము నుదాటించు ఓడనలె అపదలను పోగొట్టుననుట) కదా = అగును.

తా. రామా! నిర్మలమైన నీనామమును ధ్యానించుట సంతోషము కలిగించును; అంకుశముచే ఏనుగును, అణచునట్లు యెడతెగక యుండుజన్మ పరంపరను తగ్గించును; సకలసంపదలను ఇచ్చును; కోరికలనెల్ల సఫలము

గావించును; పరలోకమును మూలము; పగవారిని గెలుచుటను సాధనమైనది; సముద్రమును దాటించునోడవలె అపదలను పోగొట్టును.

చ. దురితలతానుసారిభవ • దుఃఖకదంబము రామనామ భీ
కరతరహేతిచే దెగి వ • కావకల్లె చనకుండ నేర్పున
దరికొని మండుచుండుశిఖి • దార్కొనినక శలభాదికీటక
త్కరము విలీనమై చనదె • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి.

టీ. దురిత=పాపమునెడి, లత=తీగను, అనుసారి= అనుసరించుచున్న భవ=పుట్టుకలనెడి, దుఃఖకదంబము=దుఃఖసమూహము, రామనామ=రామ నామము అనెడి, భీకరతర=మిక్కిలి భయంకరమైన, హేతిచేస=కత్తి చేత, తెగి, ఎకావకల్లె=భిన్నభిన్నమై చనకుండనేర్పున= పొనకుండ జాలునా, తరికొని = తగులుకొని, మండుచుండుశిఖి= జ్వలించుచున్న అగ్నిని, దార్కొనినక = మీదపడగా, శలభ=మిడుతలు, అది=మొదలయిన, కీటక=పురువుల, ఉత్కరము=సమూహము, విలీనమై=మిక్కిలి అడవి పోయినదయి, చనదె=పోదా, నశించియే పోవుననిభావము.

తా. రామా! పాపము పయిపయిరాగా దానితో గూడసాగు దుఃఖాత్మకమయిన జన్మపరంపర, కత్తిచేత తీగ తెంపబడునట్లు, నిరామ నామమచే నశించి పటాపంచలై, రగిలి మండుచున్న అగ్నియందుబడిన మిడు తలు మొదలయిన పురుగులవలె రూపుమాసి పోవును.

చ. హరివదభక్తినిగ్రయజ • యూన్వితుడు త్తముఁడింద్రియంబు
మరుగకనిల్పనూదిననుమధ్యముఁడింద్రియపారవశ్యుడై (లక)
వరగినచోనికృష్ణుడనివల్కంగ దుర్లభినైననన్ను నా
దరమున నెట్లుకాచెదవో • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 82

టీ. హరివదభక్తి=విష్ణువు పాదములందలి భక్తిచేత, ఇంద్రియ= ఇంద్రియములను, జయ=గెలుచుటతోడ, అన్వితుడు= కూడినవాడు, ఉత్త

ముఁడు=శ్రేష్ఠుడు, ఇంద్రియములన్=ఇంద్రియములందు, మరుగక=లీనుఁ
 డుగాక (ఇంద్రియములు పోయినదారినిపోక) నిల్పన్=దానినిగ్రహించుటకు,
 ఊదినను=ప్రయత్నించినయెడల, మధ్యముఁడు=నడితరపువాఁడు; ఇంద్రియ=
 ఇంద్రియములకు, పారనశ్యుడై = అధీనుడై, పరిగినవోన్ = ప్రసరించిన
 యెడల, సకృష్టముఁడు=అధముఁడు, అని పల్కఁగాన్=చెప్పఁగా, నుగ్గురిని =
 దుష్టబుద్ధిని, ఇంద్రియములకు లోనయినవాడను, అదరమునన్=అదరింపుతో,
 ఎట్లు కాపాడెదన్.

తా. దశరథహయా! విష్ణుపదభక్తితో ఇంద్రియములను గలిచిన
 వాఁడు ఉత్తముడు; ఇంద్రియములకు లోనుగాక నిగ్రహింపక ప్రయత్నిం
 చినవాడు మధ్యముడు; ఇంద్రియములకు అధీనుడయినవాడు అధముఁడు
 ఈ మువ్వురిలో దుష్టబుద్ధినయిన నేను అధముడను గనుక రక్షింపఁ దగినవా
 డనుగాను అయినను నన్నెట్లు రక్షించెదన్ తెలియదు

చ. వనకరి చిక్కెనైననకు • వాచవికింజెడిపోయె మీను తా
 నినికిఁజిక్కెజిల్వ గనువేదులు జెంచెను లేళ్లు తావిలో
 మనికి నశించె దేటితర • మాయిరుమూటినిగెల్వనైదు సా
 ధనముల నీవెకావదగు • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 83

టీ. వనకరి=అడవియేనుఁగు, పైనసమన్=దేహమునందలి చాపల్యము
 నకు, (ఏనుగు పట్టుకొనువాఁడు అకష్టించుటకై విడుచు అడవినుగు
 దేహమునుజూచి కామించియనుట) చిక్కెన్=చిక్కుపడెను మీను=చేప
 వాచవికిన్ = నోటిరుచికి (గాలమునందు గ్రుచ్చిన యెర్ర యందలిరుచికి
 చెడిపోయెన్ = తగులు పడిచెడెను, చిల్వ = పాము, తాన్ = తాను
 వినికికిన్ = వినుటకు, (పాములవాఁడు ఊడు స్వరమును వినుటకు
 చిక్కె = చిక్కు పడెను, లేళ్లు, కనుక వేదులు = కంటిపిచ్చి, చెంచెను
 పొంచెను (చుట్టురింద్రియములకు లోనయ్యె) లేటి = తుప్పెడ, తావిలో=
 వాననలో, మనికిన్ = ఉండుటచేత, నశించెను, (ప్రమాణేంద్రియమునకు

లోనయ్యె, పూదేనె వాసనకై తావరపూవులో చొచ్చి అది ముడుచు
కొనఁగా లోపల చిక్కుకొనెననుట) ఇరుమాటిని=విడిటిని, (విదు ఇంది
యములను) గెల్వన్=జయించుటకు, తరమా=శత్రుమా, విదుసాధనములన్=
పంచవిధములైన ఉపాయములుచేత, నీవె కాపడగున్= నీవే కాపాడ
వలయును.

తా. దాశరథీ! అడవిలో, ఏనుఁగు, అఁడు ఏనుఁగును జూచియు,
చేప గాలమునందలి యెరచవికిని, పాము పాములవాని ఊచుస్వరమును విను
టకును, లేడి కనుపిచ్చిచేతను, తుపైద తావరలోని పూదేనెవాసనకును
లోనయ్యె చిక్కుకొనుచున్నవి. అయిదు యింద్రియములను గెలువ నెఱగి
తరము ? కనుక ఇంద్రియలోబడైన నాకును మోక్షము గలుగు కష్టము
గావున పంచేంద్రియముల నిన్నుగొల్పు పంచవిధకైకర్యములచేత యింద్రియ
ముల నడచి నన్ను కాపాడుమా.

చ. కరములుమీకు మొక్కులిడంగన్నలుమిమ్మునెచూడజిహ్వ
మీ, స్మరణదనర్పవీనులుభవత్కిథలన్ వినుచుండనానమీ
యఱుతను బెట్టుపూసరుల * కానగొనం బరమార్థసాధనో
త్కరమిదిచేయవే కృపను * దాశరథీ కరుణావయోనిధీ. 84

టీ. కరములు=చేతులు, మీకున్, మొక్కులిడన్ = దండములు
పెట్టఁగాను, కన్నలు, మిమ్మునె, చూడన్=చూడఁగాను, జిహ్వ=నాలుక,
మిస్మరణన్=మిమ్ము స్మరించుటచేత, తనర్పన్ = ఒప్పఁగాను, వీనులు=
చెవులు, భవత్ కథల్=మీదైనచరిత్రములను. వినుచుండన్=వినుచుండఁ
గాను, నాన్=నుక్కు,మియఱుతను=మిమాఁపునందు, పెట్టు పూసరుల
కున్=పెట్టునట్టి పూదండలకు, అనగొనన్ = అసపడఁగాను, అది = అట్లు
అయా అవయవములు మీకు అయాకార్యములు సేయుట, పరమార్థ = సరి
యైన, సాధన=పురుషార్థములను సాధించెడి యుపాయముయొక్క, ఉత్క-

రము=సమాహము. (విదుఅవయవములకు చెప్పిన అయిదువ్యాపారములే పురుషార్థములను సాధించుటకు ఉపాయము.)

తా. చెతులు మీకు మ్రొక్కుటయు, కన్నులును ముక్కు చూచుటయు' నాలుక మీ నామమును జూపించుటయు, చెవులు మీకథలను వినుటయు, ముక్కు మీమూఁపునందలి పూదండలను గోరుటయు ననెడి యాయైశ్వర్యములే మోక్షమునకు సిద్ధికరమైన సాధనములు.

చ. చిరతరభక్తి నొక్కతుల • నీనళమర్పణ సేయువాఁడు ఖే
చరగరుడోరగప్రముఖ • సంఘములోవెలుంగన్ సదాభవ
స్ఫురదరవిందపాదములఁ బూజింపనచ్చినవారికెల్లఁ ద
త్పర మరచేతి ధాత్రిగద • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 85

టీ. చిరతరభక్తిన్ = బహుకాలముగానున్న భక్తితో, ఒక్క తులనీదళము-ఒక్క తులసియాకు, అర్చనసేయువాఁడు = సమర్పించినవాఁడు, ఖేచరులు, గరుడులు, ఉరగులు, అను వీరియొక్క సమాహములోపల, వెలుంగున్ = ప్రకాశించును, సదా = ఎప్పుడును, భవత్ = నీయొక్క, స్ఫురత్ = ప్రకాశించుచున్న, అరవింద = తామరలనంటి, పాదములన్ = అడుగులను, పూజలు ఒనర్చినవారికెల్లన్ = పూజించిన వారికందరికిని, తత్పరము = అమోక్షము, అరచేతిధాత్రి = అరచేతి యునిరికవలె, కదా = అగును.

తా. రామా! బహుకాలము భక్తితోడ ఒక్కతులసి దళమునునీకు సమర్పించినవాడు ఖేచరులు, గరుడులు, ఉరగులు అను వీరిలో నొక్కఁడై ప్రకాశించును. ఇక ఎప్పుడును, నీపాదారవిందములను బూజజేయువారి కందఱికి మోక్షము కరతలామలకమే కదా.

ఉ. భానుడుతూర్పునందుఁగను • పట్టినఁబావకచంద్రతేజముల్
హీనతఁ జెందినట్లు జగ • దేకవిరాజితమైన నీపద

ధ్యానమునేయు చున్నఁ బర • దైవమరీచులడంగకుండునే
దానవగర్వనిర్దళన • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 86

టీ. దానవ=రాక్షసులయొక్క, గర్వ=గర్వమును, నిర్దళన=హరిం
చువాఁడా, భానుడు=సూర్యుఁడు, తూర్పునందు = తూర్పుదిక్కునందు,
కనుపట్టినన్=కనబడఁగా, పాషక=అగ్నియొక్కయు, చంద్రుని
యొక్కయు, తేజముల్=కాంతులు. హీనత చెందినట్లు, జకదేక=లోకమునకు
ముఖ్యముగా, విరాజితము=ప్రకాశించునది, విస, నిపదధ్యానము- అయినట్టి
నిపాదములను ధ్యానించుట, చేయుచున్నన్=చేయుచుండఁగా, పరదైవమ
రీచులు=ఇతరదైవముల కాంతులు, అడంగకుండనే=అణగిపోవుచున్నా.

తా. సూర్యునికాంతికి అగ్ని మొదలగు వానికాంతులుతగ్గునట్లు జగ
తంతయు ప్రకాశించుచున్న నిపదధ్యానముయొక్క ప్రకాశమునకు ఇతర
దేవతల ప్రకాశములు అడంగిపోవును.

ఉ. నీ మహనీయతత్వరస • నిర్ణయబోధకధామృతాబ్ధిలోఁ
దామును గ్రుంకులాడక వృ • ధాతనుకప్తముజెందిమానవుం
డిమహి లోకతీర్థముల • నెల్లమునింగిన దుర్వికారహృ
త్తామసపంకముల్ విడునె • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 87

టీ. నీ, మహనీయ= గొప్పదైన, తత్వరస=తత్వసారముయొక్క
నిర్ణయ=నిర్ణయముగల, సిద్ధాంతము గలినట్టి, బోధ=జ్ఞానముకలిగిన, కథా=
కథలనెడి, అమృతాబ్ధిలోన్=అమృతమయమైన సముద్రమునందు, తాన్=
తాను, మను=మందు, గ్రుంకులాడక=మునుగక, వృధా=వ్యర్థముగా,
తనుకప్తమున్=కీరినంతటమును, చెంది=పొంది, మానవుండు=మనుష్యుండు
ఈ మహిమ తీర్థములన్ ఎల్లన్=తీర్థములందంతటను, మునింగినన్=
గ్రుంకఁగా, దుర్వికార=చెడువికారములుగల, హృత్=హృదయముయొక్క
తామస=తమోగుణ సంబంధియైన కార్యముల నెడి, పంకముల్=రొంపులు
విడునె=విడిచిపోవునా.

తా. రామా! సమహిమయొక్క సారమిట్టిదని నిర్ణయించి తెలుపు నీదివ్యచరిత్రమనెడి యమృతసముద్రమందును ందుగుంపఁజేసిన దుర్వికారపైన హృదయమందలి తాపసములనెడి రొంపులు తీసిపోవునుగానికేవలము ఈ భూలోకమునందలి తీర్థములందు! మునిగినయెడల అవితీసిపోవు.

ఉ. కాంచన వస్తునంకలిత • కల్మష మగ్నిపుటంపు పెట్టి వారింఁచినరీతి నాత్మనిగి • డింఁచిన దుష్కర దుర్మలత్రయంబంచితభక్తియోగదహ • నార్చి దగుల్పక పాయునేకన త్కాంచనకుండలాభరణ • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 88

టీ. కనత్ = ప్రకాశించుచున్న, కాంచన = బంగారమయిన, వండల వండలములు, అభరణ = సాముగాఁగలవాఁడా, కాంచనవస్తు = బంగారు పదార్థమునందు, సంకలిత = మిక్కిలి తగిలిన, కల్మష = మాలిన్యము, అగ్ని పుటంబుపెట్టి = అగ్ని పుటమువేసి, వారింఁచినరీతిన్ = తొలగించినవిధమున, దుష్కర = చేయరాని, దుర్మలత్రయంబు = చెడ్డవియైన మూడుమలములను (మనోవాక్కాయముల మూఁటియొక్క మాలిన్యములను) అంచిత = ఒప్పున్న భక్తియోగమనెడి, దహన = అగ్నియొక్క, అర్చిన్ = జ్వాలయందు, తగుల్పక, పాయునే = విడిచిపోవునా?

తా. రామా! బంగారులోని మలినము అగ్ని పుటమువలన పోవునట్లు అశ్మయందుఁగల పాపములు నీయందలి భక్తియోగముచేతనే, నశించునుగాని మఱొకవిధమున పోవు.

ఉ. నీసతి పెక్కుగల్గులిడ • నేర్పరి, లోక మకల్మషంబుగా నీసుతనేయు పావనము. • నిర్మితకార్యధురీణదక్షుడై నీసుతుఁడిచ్చనాయువులు • నిన్ను భజించినఁ గల్గుకుండు నేదాసుల కీప్సితార్థములు • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 89

టీ. సనతి=సభార్య, పెక్కుకల్లులు=అనేకసంపదలు, ఇడన్=ఇచ్చుటకు, నేర్పరి=నిపుణురాలు, సీసుత=(సీపాదములయందుఁబుట్టుటచే,) సీకూతురై నగంగ, లోకము=జగము, అకల్మషంబుగాన్ = నిదోష-షమగునట్లుగా, పాపము సేయున్ =పవిత్రముగాఁజేయును, సీసుతుడు=సీకొడుకుయిన బ్రహ్మ, నిర్మితకార్య=నిర్మాణకృత్యముయొక్క, (సృష్టికార్యముయొక్క), ధురీణ=భారముగల, దత్తుడై=నేర్పరియై, ఆయువులు=ఆయువ్యములు, ఇచ్చును, సీసుక=ఇట్టి (భార్యయు కూతురును కొడుకునుగల) నిన్ను, భజించినన్ = కొలువఁగా, దాసులనున్ =సభ్యులకు, ఈస్పిత=కోరికలు, కలుగవండునే=లభింపకపోవునా.

తా. రామా! సభార్యయైన లక్ష్మి సమస్తసంపదలనిచ్చుటకు సమర్థురాలు. సీకూతురైనగంగ మల్లోకములందును ప్రవహించి లోకములందలి పాపములను పోగొట్టి పవిత్రముగాఁ జేయును. సీకొడుకైన బ్రహ్మ సృష్టికార్యమంతయు నిర్వహింప సమర్థుడై ఆయువుల నిచ్చును. ఇట్టి పుత్రకళత్రాదులుగల నిన్ను భజించిన సభ్యులకు కోరినకోర్కెలు నెరవేరకపోవు.

ఉ॥ వారిజవత్సరమం దిడిన * వారి విధంబున వర్తనీయమం దారయ రొంపిలోన దను * వంటని కుమ్మర పుర్వరీతి సంసారమునన్ మెలంగుచు విచారగుడై పరమెందుగాదెన త్కార మెఱింగి మానవుడుదాశరథి కరుణావయోనిధి. 90

టీ. వారిజవత్సరమండు=తామరావనండు, ఇడినవారివిధంబునన్ =ఉంచిన జలమతీరిని, అరయన్=విచారింపగా, రొంపిలోనన్=బురదయంద, తనువు=దేహము, అంటని కుమ్మరిపుర్వరీతిన్=తగులుకొనని కుమ్మరిపురుగు విధమునను, సంసారమందు, మానవుడు=మానుష్యుడు, మెలంగుచున్=ప్రపత్తించుచు, విచారగుడై=తత్వవిచారమును పొందినవాడై, సత్కారము=(నిన్ను పూజించుటకు) ఎఱింగి=తెలిసి, పరమున్=మోక్షమును, ఒందున్ కాచె=పొందునుగదా.

తా. గామా! తామరాకునందలి నీటిచక్కలేక విందువు. అతామ
రాకును ఎట్లు అంటుకొనదో, రొంపిలో వమ్మరపురుగు మెలగినను దాని
దేహమునకు బురద అంటు కొనక యెట్లుండునో, అట్లే పురుషుడైనవాడు
సంసారమందు ప్రవర్తించుచుండినను తత్వవిచారమునుపొంది సంసారమున
తగులుబడక మోక్షమును పొందునుగదా.

ఉ॥ ఎక్కడి తల్లిదండ్రులు సుతు + లెక్కడివారు కళత్ర బాంధవం
బెక్కడజీవు డెట్టి తను + వెత్తినబుట్టుచు బోవుచున్నవా
డొక్కడెచాపపుణ్యఫలముందిన నొక్కడెకానరాడు వే
ఱొక్కడు వెంటనంటిభవములునయాకృత జూడవయ్య నీ
తక్కరిమాయలం దిడక + దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ 91

టీ. ఎక్కడితల్లిదండ్రులు=తల్లిదండ్రులయొక్క డివారు (తల్లిదండ్రులను
చెప్పకొనుటకాని నిజముగా వారితో సంబంధమేమియులేదు.) సుతులు=
కొడుకులు, ఎక్కడివారు=వారితోడి సంబంధమెక్కడిది, కళత్రబాంధవం
బు=పెండ్లాడునెడిచుట్టటికము, ఎక్కడ=ఏమిసంబంధము, ఏలయనగా జీవు
డు=దేహధారి, ఎత్తితనువు=ఎత్తిదేహమును, ఎత్తినన్=ధరించినను, (ఎంతటి
గొప్పజన్మము ఎత్తినవాడైనను) ఒక్కడె=తాను ఒక్కడే, పుట్టుచున్=
జన్మించును, పోవుచున్=మరణించుచు, ఉన్నవాడు (తల్లిదండ్రులు, కొడుకులు
పెండ్లము అని యిందఱు ఒక జీవునికి మిక్కిలి సంబంధించినవారుగా కనఁ
బడుచున్నారు, గాని నిజము విచారింపగా వాడు పుట్టినప్పుడు ఒక్క
డుగానే పుట్టి వచ్చుచున్నాడు. చచ్చినప్పుడు ఒక్కడుగానే చచ్చిపోవు
చున్నాడు. ఆప్పుడుకూడ పెండ్లము బిడ్డలెవరును వచ్చుటయు లేదు. పోవు
టయు లేదు. కాన తక్కినవారితోడి సంబంధ మేమిశాశ్వతము అని భావ
ము.) పాపపుణ్యఫలము=తాను చేసిన పాపములకును పుణ్యములకును కలు
గుఫలము, ఒందినన్=బొందగా, (అనుభవించునప్పుడు ఒక్కడేకాని, ఆఫ
లమును, ఎవరును అనుభవింపరు.) వెంటనంటన్=వెంటనేపోవుటకు, నేలు

ఒక్కడున్ = మఱియొక్క యొకడుగాని, కానరాడు = కనబడఁడు, (పుట్టినగాని చచ్చినగాని పుణ్యపాప ఫల మనుభవించినగాని తానొక్కడె యగును) కాబట్టి, భవము = పుట్టుక, ఒల్లనయా = ఇచ్చగింపనయ్యా, (కాశ్వతసంబంధము లేక ఎంగుడును పనికిమాలిన తెలివర్షుల కడుపునఁ బుట్టి పెండ్లమునుగట్టు కొనిబిడ్డలును గనుచుండెడి యాసంసారము నిస్సారమేకముక అది నా కిష్టము లేదనుట) సితక్కరిమాయలందు = సకపటపుమాయలందు, ఇడక = నన్ను పెట్టక (నాతోలిలలుచూపక) కృపన్ = దయతో చూడవయ్య = చూడుమీ తా. రామా! తల్లిదండ్రులు, కొడుకులు, పెండ్లము అనువారు

నడుమ వచ్చినవారేకాని కాశ్వతముగా సంబంధించి యుండు వారుగారు, ఏలయనగా ఒకఁడు ఏజన్యమెత్తినపుడును, పుట్టుచవుడును చచ్చినపుడును పుణ్యపాపఫలము లనుభవించినపుడును తానొక్కడెయగును గాని తలిదండ్రులు పెదలయినవారు వానితో కూడ వచ్చుటగాని పోవుటగాని అనుభవించుటగాని లేదు. కాబట్టి అట్టివారి సంబంధముగల సంసారమువాకక్కఱలేదు. సీవు నాతో వేడుకలు సేయక నిజముగా సంసారమునుండి తప్పించి నన్ను గాపాడుమా.

చ. దొరసిన కాయముల్ముదిమిఁ తోచినఁజూచిప్రభుత్వముల్నిరు
త్రేలుపులుఁగాఁగజూచిమరిఁ మేదినిలోదమతోడి వారుముం
దరుగుటజూచిచూచితెగుఁ నాయువెలుంగకమోహపాశము
ల్లుగనివారి కేమిగతిఁ దాశరధి కరుణాపయోనిధి. 92

టీ. దొరసిన కాయముల్ = కలిగిన దేహములు, ముదిమి = ముసలి తనము, తోచిననక = తోచఁగాచూచి, ప్రభుత్వముల్ = దొరతనములు సిరుల్ = సంపదలు, వెలుపులుగాఁగ = వెలుపుతీగలవలె, చూచి = తెలిసి కొని, మఱి = మఱిన్ని, మేదినిలో = భూమియందు, దమతోడివారు = తమతోఁగ కూడ పుట్టి పెరిగినవారు, ముందు = తమకు మునుపు, అడుగుట పోవుటను (చచ్చుటను) చూచిచూచి, తెగు అయువుక = నశించునట్టి అయు

వ్యమును, (అయువు నశింబపోవునని) ఎఱుంగక = తెలిసికొనక, మోహ
పాశముల్ = అజ్ఞానపుత్రాశ్లు (ప్రపంచ విషయములందు త్రాళ్ళవలె
బంధించు అజ్ఞానము) తఱుగనివారికిఁ=తగ్గనివారికి, ఏమిగతి=ఏమిదిమ్మ.

తా. రామా! శరీరములు ముదిసిపోవుట చేతను దేహము అస్థిర
మనియు, ప్రభుత్వాదులు నశించుటచే సంపదలు అస్థిరమనియు, తమతోడి
వారు ముందుగానే చచ్చి యుండుటచే తామును చావవలసిన వారనియు
చక్కఁగా తెలియుచుండినను శరీరము నశించినని తెలియక అస్థిరములైన
యాదేహాదులయందే అజ్ఞానముయొక్క బంధములచే కట్టుబడుచున్నారే!
ఇట్టివారికి గలుగఁగల స్థితియేమి? యనిభావము.

చ. సిరిగలనాడుమై మరచి • చిక్కిననాఁడుఁదలంచిపుణ్యముల్
పొరిఁ బొరినేయనై తిననిపొక్కినఁగల్గునె గాలిచిచ్చుపై
కెరలినవేళఁ దప్పిగాని • కీడ్పడువేళ జలంబుఁగోరి త
త్తరమునఁ ద్రవ్వినం గలదేదాశరధీకరుణాపయోనిధి. 93

టీ. సిరి=సంపద, కలనాఁడు=కలిగియుండిన దినములందును, మైమ
రచి=దేహము తెలియుట తప్పి, చిక్కిననాఁడు=ఉన్న దినములందును,
తలంచి=అలోచించి, పుణ్యమున్ = పుణ్యకార్యములను, పొరికపొరిక =
మాటిమాటికి, చేయనైతిని అని=చేయక పోయితినిఅని, పొక్కినన్=తపిం
పఁగా, కల్గునె = ఫలముకలుగునా (ఇందులకు దృష్టాంతరము) గాలి,
చిచ్చుపై=అగ్నిమీద, కెరలినవేళన్=విజృంభించినప్పుడు (ఇల్లు మొదలగు
వానిని కాల్చఁబూనిన అగ్నిని పుట్టినప్పుడే చల్లార్చక దానిపై గాలి తగిలి
మిక్కిలి రగులుకొన్న సమయమున) దప్పికొని, కీడ్పడువేళన్=స్రక్కఁడు
సమయమందును, జలంబున్=నీటిని, కోరి=ఆసింది, తత్తరమున = తడఁబా
టుతో, తిప్పినన్ = ధూమిలో త్రవ్వఁగా, కలదే=నీళ్లు 'కలుగునా?
(అట్లే సంపద లుండిన కాలమున పుణ్యములు సేయక అదిపోయిన వెనుక
చేయకపోతిమే యని చింతించుట వ్యర్థమని భావము)

తా. సంపద యుండిన కాలమందును, సంపదచే మడించి ఒడలు మరచియుండిన కాలమందును అలాగించి పుణ్యకార్యములు మాటి మాటికిచేయకపోతినే యని బీదతనము వచ్చిన వెనుక చింతించుట, గాలిచే మిక్కిలి రేగించినప్పుడు అర్చుటకును, బాగా దప్పి గొసినపుడు జలమున నుభూమిని వేగిరపడి త్రవుట యెట్లో అట్లే వ్యర్థమగును.

ఉ. జీవనమింకఁ బంకమున • జిక్కినమీను చలింపకెంతయున్
దావున నిల్చి జీవనమె • తద్దయుఁ గోరువిధంబుచొప్పడం
దావలమైనదానిగుటి • దప్పనివాఁడు తరించువాఁడయా
తావకభక్తియోగమున • దాశరథి కరుణాపయోనిధి, 94

టీ. జీవనము=సర్వు, ఇంక=ఇంకిపోగా, పంకమునక = బురద యందు, చిక్కినమీను = చిక్కినచేప, ఎంతయున్ = ఎంతమాత్రమును, చలింపక=కదలక, తావునక=తానున్నచోటనే నిల్చి=ఉండి, జీవనమె=నీటి నే లేకబ్రతుకునే, తద్దయున్=మిక్కిలి, కోరువిధంబు=కోరునట్టికీ, చొప్పడక=కలుగునట్లుగా, తావలమైనదానిక=స్థానపైనదానిని, తనకు అధారమైన దానిని, (తనకు ఉజ్జీవకపైన నిన్ను అనుట) గుటిదప్పనివాఁడు=నూటి చెడనివాఁడు (తనకు అధారభూతుడైన నీయందే గుటియుంచి అగుటిని తప్పక నిశ్చయించుచుండువాఁడు) తావక భక్తియోగమునక = నిద్రన భక్తితోడి కూడికచే, తరించువాఁడయా = సంసారమును దాటువాఁడు అయ్యా.

తా. చేప, సర్వు ఎండిపోయిన బురదలో యున్నను, చొవ్వును విడిచి కదలక అందే నిలిచి సర్వునే తుడుకు కోరునట్లు నీయందలి చింతనము నందే గుటియుంచియెన్ని కష్టములు వచ్చినను దానిని వదలక యుండువాఁడు అట్లుండుటచే నీయెడల భక్తియుదయించి ఆ భక్తియోగమున సంసారమును దాటునని తాత్పర్యము.

చ. సరసునిమానసంబును రసజ్ఞుడైఱుంగునుముష్కరాధముం
డెఱిగి గ్రహించువాడెకొల • నేకనివాసముగాఁగ దర్దురం
బరయఁగ నేర్చునెట్లు విక • చాబ్జమరంఁగరసైక సౌరభో
త్కరముమిళిందమొందుక్రియ • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ.

టీ. సరసునిమానసంబు = రసజ్ఞుని మనస్సును, సురసజ్ఞుఁడు = మిక్కిలి
రసమును తెలిసినవాఁడు, ఎఱుంగును, తెలియును, ముష్కర + అధముఁడు =
మొఱియైనచుఁడు, గ్రహింపఁగలఁడా, ఇందులకు దృష్టాంతము: - వర్షరము =
కప్ప, కొలను = సరస్సు, ఏక నివాసముగాఁగ = ఒక్కటి ఉనికిపట్టుకొ
గా (కొలనునందే ఎప్పుడును ఎడతెగక ఉండునదైనను) వికచ = అకొలను
నందు వికసించిన, అబ్జ = తామరయొక్క, మకరందరస = పూచేనె ద్రవము
యొక్క, ఏక = ముఖ్యమైన, సౌరభ = వాసనలయొక్క, ఉత్కరము = సమా
హమును, మిళిందము = (మారముననుండు) తుప్పెద, ఒందుక్రియ = పొం
దురీతిని, ఎట్లు = ఏరీతిని, అరయఁగ నేర్చు = విచారించి తెలిసికొననేర్చును?

తా. రామా! కప్ప సరస్సులో నే యెప్పుడునివాసము చేయుచుండు
నదైనను అందుండిన తామరలయందలి పూచేనె వాసనలను తెలిసికొనజాలగు.
తుప్పెదయో, దానిని తెలిసి యనుభవించును. అట్లే రసికుని మనస్సులోని
భావమును రసికుడే తెలిసికొని యానందింప గలడుగాని మూఁడుడైన
యెఱ్ఱుఁడు తెలిసికొనజాలఁడు.

ఉ. నోచినతల్లిదండ్రీకిఁ ద • నూనప్రణామకృతాచారుమే, టిచే
చాచనివాడు నేతొకఁడు • చాచిన లేదనకిచ్చువాడు, నో
రాచి నిజంబకాని పలు • కాడనివాడురణంబులోన మేన్
దాచనివాడు భద్రగిరి • దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 96

టీ. నోచినతల్లిదండ్రుడికిఁ = పూర్వజన్మమందు పుణ్యప్రతిము నోచినట్టి తల్లిదండ్రులకు, చే = చేయి, చాచనివాడు = యాచింపనట్టివాడనుట, నేలుఒకఁడు = మఱియొకఁడు, చాచినఁ = (తన్నుగూర్చి) చేయి చాచగా (తన్నుయాచింపగా) లేదనకిచ్చువాడు = యాచించునది లేదనక యిచ్చనట్టి వాడును, నోరు అచి = అడ్డగించి, నిజంబ = సత్యమే, కానిపలుకు = అబద్ధ పుమాటలను, అడనివాడు = చెప్పనివాడును, (అబద్ధము చెప్పుటకు నోరు మూసికొను నేకాని నోరు తెరచి నిజమే చెప్పువాడనుట) రణంబులోనఁ = యుద్ధమునందు మేఁ = ఒడలిని, దాచనివాడు = మూటు చేయనివాడు, ఇట్టివాడైన, మేటి = శ్రేష్ఠుడగు, తనూభవుఁడు = కొడుకు, ఒక్కఁడే చాలుఁ = చాలును (ఇట్టి లక్షణములు లేనికొడుకులు పెందలు పుట్టినను పుట్టినట్లే యని భావము.)

తా. ఒకరిని దేహితననివాడును, ఒకరు తన్ను యాచింపగా లేదనకిచ్చువాడును, నోరుతెరచి యబద్ధము చెప్పనివాడును, యుద్ధమందు వెను దీయనివాడును, అగుకొడుకు పుణ్యముచేసిన తల్లిదండ్రులకు. ఒక్కఁడే కలిగిన జాలును. చాలామంది అక్కఱలేదు.

చ. శ్రీయుతజానకీరమణి • చిన్మయరూప రమేశరామ నా
రాయణి పాహిపాహియని • ప్రస్తుతిజేసినామనంబునం
బాయక కిల్బిష ప్రజవి • పాటనమందంగఁజేసి సత్కృతా
దాయిఫలంబునాకియవె • దాశరథి కగుణాపయోనిధి .97

టీ. శ్రీయుత = కాంతితోఁ గూడిన వాఁడా, జానకీరమణి = సీతాదేవికి పెనిమిటియైనవాఁడా, చిత్ + మయ = జ్ఞానమయమైన, రూపా = స్వరూపముగలవాఁడా, రమా + ఈశ = లక్ష్మికి పతియైనవాఁడా, రామా = అందఱిని రమింపఁ జేయువాఁడా, నారాయణి = నారములను సకల చేతనాచేతనములను వాసనానముగాఁగలవాఁడా, పాహిపాహియని = కావుము కావుము అని, ప్రస్తుతిఁ చేసితి = స్తోత్రము చేసితిని, నామనంబునఁ = నామనస్సునందు, పాయక = విడువక. కిల్బిష = పాపములయొక్క, ప్రజ = సమూహములయొక్క, విపాటనము = ఖండించుటను, అందంగఁచేసి = లభించునట్లు చేసి

(నాపాపములను నాశముచేసియునుట) సత్క_ళా=మంచికళను, దా_యి = ఇచ్చునట్టి, ఫలంబు_క=ఫలమును, నా_ప ఇయవే=ఇమ్మా.

తా. ప్రకాశించురామా! జానకీరమణా! లక్ష్మీపతే! అనిస్మరించెదను. నామనస్సునందు నిలచిపాపములను బారదోలి నన్ను కావుము అని భావము

ఉ. ఎంతటిపుణ్యమోశబరి • యెంగిలిగొంటివి వింతగాదే నీ
మంతనమెట్టిదోయుడుత • మైనిగరాగ్రనఖాంకురంబులన్
సంతనమందఁజేసితివి • సత్కులజన్మములేమి లెక్క నే
దాంతముగాదే నీమహిమ • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 98

టీ. శబరియెంగిలి_క=శబరి గొట్టికి చవిచూచుటచే ఎంగిలియైన పండ్లను, కొంటివి=తీసికొంటివి, (భక్షించితివి) ఎంతటిపుణ్యమోఅదిచేసికొన్న పుణ్యము ఎంత యెక్కువో, వింతకాదె=ఇది ఆశ్చర్యము కాదా, (దేవతలు ఇచ్చునట్టి శ్రేష్టపదార్థములను గ్రహింపని నీవు, అల్పురాలైన శబరి ఎంగిలిని, తినుట చూడఁగా, దాని పుణ్యము మిక్కిలి యాశ్చర్యపై నదనుట నీమంతము=నీరహస్యము (నీవు ఉడుతమీద ప్రేమాత్రియము గలుగుటకు రహస్యము,) ఎట్టిదో=ఎటునంటిదో, ఉడుతపైని = ఉడుత దేహమున, కరాగ్ర=వేళ్ళయొక్క, నఖ+అంకురముల_క=గోటి మొనలచేత, సం, తనముఅంద_క=సంతోషపడునట్లు, చేసితివి = గోళ్లతో గీరి ఉడుతను సంతోష పెట్టితిమనుట, సత్కులజన్మములు=మంచి వంశమున పుట్టుకలను, ఏమిలెక్క_క=ఏకేమలక్ష్మ్యము (నీవు వంశమును, జాతిని చూడవు, అనుట) నీమహిమ=నీమహత్వము, వేదాంతముగాదె=వేదాంతమేకదా (నీమహిమచే జాతిని పులమును జూడక రక్షించునట్టి వాడవైతి వని భావము.

తా. శబరి యెంగిలిని తింటివి. ఆది యెంత పుణ్యము చేసినదో ఆశ్చర్యముగా నున్నది. ఉడుతపైని ముంగోళ్ళతో గీటి సంతోష పెట్టితివి. దానిపైనింత ప్రేమ కలుగుటకు కారణమేమో తెలియవచ్చును. విచారించి చూడఁగా నీవుజాతిని పులమును చూచువాడవు కావు. జ్ఞాను

నిమహత్వము వేదాంతప్రతిపాద్యమగునంత విస్తారమైనది. కాన నిరక్షణము నకును శిక్షణమునకును కారణములు మునుబోతులకు తెలియవు.

ఉ. బొంకనివాడె యోగ్యుడరిబృందములెత్తి నచోటజివ్యకున్
జంకనివాడెజోదు రభ • సంబున నర్థకరంబు సాచినం
గొంకనివాడెదాత మిముఁగొల్పిభజించినవాడెపోనిరా
తంకమనస్కుఁడెన్నఁగనుదాశరథి కరుణాపయోనిధి. 99

టీ. బొంకనివాడె = అబద్ధమాడని వాడే, యోగ్యుడు, అరి
బృందములు = శత్రుసమాహములు, ఎత్తినచోట = దండెత్తినచోట యెడల,
జివ్యకున్ = యుద్ధమునకు, జంకనివాడె = వెనుకదీయనివాడే, జోదు = యో
ధుడు, రభసంబున = వేగముగా, అర్థి = యాచకుడు, కరంబు = చేతని, చాచిన
వాడె = చాచిగా, కొంకనివాడె = ఇచ్చుటకు మిణకరింపని వాడే, దాత,
మిముఁ = మిమ్ము, కొల్పి = సేవించి, భజించినవాడె = ధ్యానముచేసినవాడే,
నిరాతంక = అతంకము లేని, మనస్కుఁడు = మనస్కులవాడు (నిన్ను గొల్పి
చిన వాని మనసే నిర్మలముగా నుండునని భావము.)

తా. బొంకనివాడు ఉత్తముడు. శత్రువులకు యుద్ధమునందు వెన
కాడకయుద్ధముచేసినవాడెయోధుడు. యాచకునికి వెనుకదీయక దానముచేసిన
వాడే దాత. మిమ్ముల ధ్యానించినవాడే యోగి, వాడే పరమపదము జెందు
నని తాత్పర్యము.

చ. భ్రమరముకీటకంబుఁగొని • పాల్పడి యూంకరణోపకారయై
భ్రమరముగా నొనర్చునని • పల్కుటఁజేసిభవాదిదుఃఖ సం
తమగు మెడల్పి భక్తిసహి • తంబుగ జీవుచి విశ్వరూప త
త్త్వమున ధరించుటేమరుదుఁదాశరథి కరుణాపయోనిధి. 100

టీ. భ్రమరము = తుపైద, కీటకంబున్ = పురుగునుఁ కొని, పాల్పడి =
దానికై పూని, యూంకరణ + ఉపకారయై = యూంకరముచేత ఉపకరించి,
భ్రమరముగాన్ = తుపైదగా, ఒనర్చునని = చేయునని, పల్కుటఁజేసి = చె
ప్పటచేత (జమలువాడుకొనుటచేత) జీవునిన్, భవ = పుట్టుక, అది = మొదలు
గాఁగల, నుఁఖునంతమనము = నుఁఖములనెడి చీడటిని, ఎడలించి = పోఁగొట్టి
భక్తిసహితంబుగన్ = భక్తితోఁగూడలేక “భక్తిజనితంబుగన్ “అను పాఠ

మున, (భక్తిఉదయంపంగా) విశ్వరూపతత్త్వమునన్=నయొక్క విరాట్స్వరూపమునందు, భరించటం=తొల్పుట, ఏమి, అరుదు=అశ్చర్యము, (నీతోన మానమైన ఆకారముగలవానినిగా చేయుట ఏమివలె)

తా. ఒక కేవలజంతువైవతుమొద, పురుగును తనవలె తుష్టాదగాఁ జేయుట లోకమునను తెలియుచుండఁగా నీవు జీవుని దుఃఖములు పోఁగొట్టి, భక్తిని గలిగించి వానికి నీతోడి సారూప్యమునుజనఁగుట అశ్చర్యముగాదని) అర్థము.

చ. తరువులుపూచి కాయలగుఁ • దత్కుసుమంబులుపూజగాభవ

చ్చరణము సోకిదానులకు • సారములౌ ధనధాన్యరాసులై
కరిభటఘోటకాంబర ని • కాయములై విరజనదీపము

త్రేరణ మొనర్చుఁజ్జీత్రమిదిదాశరథీ కరుణాపయోనిధి. 101

టీ. తరువులు=చెట్లు, పూచి=పుష్పించి, కాయలగున్ = కాయలు కాంచును, తత్+కుసుమంబులు=అపూవులు, పూజగా=(కోనీ) పూజార్థముగా, భవత్+చరణము=నీపాదమును, సోకి=తాకి, దాసులకు=నీభక్తులకు, సారములు=శ్రేష్ఠములు, ఔ=ధనధాన్యరాసులై=అగునట్టి ధనధాన్యములమప్పలై, కరి=వీనుఁగులు, భట=బంట్లు, ఘోటక=గుఱ్ఱములు, అంబర=నక్షత్రములు, వీనియొక్క నికాయములై=సమాహమములై, విరజనదీ=పరమపదము ఎల్లగానుండు విరజ అను ఏటిని, సము త్రేరణము = దాటుటను, జనర్పున్=చేయును, ఇది=నీపాదములు సోకినపూలు, చిత్రము = అశ్చర్యము.

తా. రామా! చెట్లయందలి పూవులు అట్లే యుండినయెడలకాయలగును. వానినే గోనీ నీపాదములందు ఉంచి పూజింపఁగా అవి నీయదుగులు సోకఁగానే మేలైన ధనధాన్యములును, ఏనుగులు, బంట్లు, గుఱ్ఱములు, నక్షత్రములు మొదలైనవిగా ఇహలోకమునపరిణమించి పరమపదమును కలిగించును.

ఉ. వట్టితిభట్టరార్యగురుఁ పాదములిమ్మొయి నూర్ధ్వపుండ్రముల్
పెట్టితి మంత్రరాజమొసేఁ • బెట్టితి నయ్యమకింక రాధి కిం
గట్టితి బొమ్మ మీచరణ • కంజములందుఁదలంపుపెట్టి పో
దట్టితిబావపుంజముల • దాశరథీ కరుణాపయోనిధి, 102

టీ. భట్టార్య గురుపాదములు = గురువులగు భట్టారాచార్యులవారి యొక్క పాదములను, పట్టితిన్ = చేపట్టితిని (వారి శిష్యుడనైతి) ఈమె యిన్ = ఈదేహమున, ఊర్ధ్వపుండ్రముల్ = తిరుమణి శ్రీచూర్ణములను, పెట్టితిని, మౌత్తరాజము = మౌత్తములలోగొప్పదైన తిరుమౌత్తమును, ఒడిచెట్టితిన్ = గ్రహించితిని, దానిచేత, ఆయమకికరాళిక్ = ఆయమమాతల నమాహమునకు, బొమ్మక్, కట్టితిని = జయించితి. మీచరణకంజమునందు = మీపాదారవిందములందు, తలంపు పెట్టి = మనస్సునుంచి, పాపపుంజములక్ = పాపనమాహములను, పోక్ + తట్టితిని = పోవునట్లు పారదోలితి.

తా. భట్టారాచార్యులవారి శిష్యుడనైతిరుమణి శ్రీచూర్ణములు పెట్టుకొని తిరుమౌత్తముపదేశమొంది, నరకము తొలగించుకొని మీపాదార విందములను ధ్యానించుచు, పాపములను పోగొట్టుకొన్న వాడనైతిని.

ఉ. అల్లన లింగమంత్రిసుతు , డత్రిజగోత్రజాడాది శాఖ కం

చెల్లకులోద్భవుండన బ్ర • సిద్ధుడనై భవదంకితంబుగా

నెల్లకవుల్ నుతింప రచియించితిగోపకవీంధ్రుడన్ జగ

ద్వలభనీకు దాసుడను దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ. 103

టీ. జగద్వల్లభ = జగన్నాథా, లింగమంత్రిసుతుడు = లింగమంత్రి కొమరుడ. అత్రిజగోత్రుడను = అత్రేయగోత్రముగలవాడను అదిశాఖ = ఋగ్వేదశాఖవాడు, కంచెర్ల కలోద్భవుండు = కంచెర్ల వంశమున బుట్టిన వాడు, అనక్ = అనగా, ప్రసిద్ధుడనై, భవదంకితంబుగాన్ = నీకె అంకితముగా, ఎల్లకవుల్, నుతింపక్ = పొగడఁగా, రచియించితివి = ఈశతకము గూర్చితిని గోపకవీంధ్రుడన్ = గోపకవి శ్రేష్ఠుడను, నీకుక్, దాసుడను.

తా. రామా ! నేను లింగమంత్రికుమారుడను. నాది అత్రేయగోత్రము, ఋగ్వేదము శాఖ, కంచెర్లవంశము, పేరు గోపకవి. నీకు భృత్యుడను కవులందఱును పొగడునట్లుగా ఈ శతకమును గూర్చి నీకు అంకితముచేసితిని.

దాశరథీశతకము సమాప్తము

శ్రీ కృష్ణదేవరాయ విజయం.

5 అంకముల చంద్రతాత్మకమగు నాటకము.

గ్రంథకర్త:—శివగవరపు రాఘవకవి.

ఇది చంద్రతాత్మకమైన నాటకరాజము. ఇందు శ్రీకృష్ణ దేవరాయలయొక్క శాంతము, అన్నయొక్క దుర్మార్గము, తిమ్మర్సుయొక్క భక్తియు, తిరుమలాంబయొక్క పాతివ్రత్య మహాత్మ్యము మొదలగు అంశములతో ముద్రింపబడి విరాజిల్లుచున్న నాటకరాజము. నూతనముగా వెలువడినది. పద్యములన్నియు రఘుములే. వచనము కడు మనోహరముగా నుండును. నాటకరంగస్థలములకు అనుకూలముగా వ్రాయబడినది. వెల 0-12-0. కొలది ప్రతులుమాత్రమే కలవు. త్వరపడుడు.

త ప తీ స ం వ రణము.

ఈ నాటకము నవరసములొలుకు పద్యగద్యములతో వ్రాయబడినది. పెక్కుమంది పండితులచే పొగడ్తగాంచినది. మొనటికూర్పు ప్రతులు శీఘ్రకాలములో అయిపోవుటచేత రెండవకూర్పు వెలువడినది. వెల 0-12-0.

ల ప కు శ.

అందరకు తెలిసిన నాటకము - అందరిచేత పొగడ్తగాంచినది. ప్రతివానికి తెలియుటచేత దీనిని గురించి వ్రాయుట అనవసరము. వెల. 1-4-0.

వలయువారు:—మారుతీరాం కంపెనీ,

బె జ వా డ

కములపుస్తకములుమాదగ్గరకలపు.

	భాస్కరశతకం టీకా	...	0-4-0
	పూర్వీకము టీకా	...	0-2-6
3	సుమతీశతకము టీకా	...	0-2-6
4	బాలరామాయణము టీకా	...	0-2-6
5	నలోపాఖ్యానము సటీక	...	0-8-0
6	పంచలోపాఖ్యానము సటీక	...	0-4-0
7	అంబరీషపాఖ్యానము సటీక	...	0-3-0
8	మానసబోధశతకము సటీక	...	0-4-0
9	సతిచరిత్ర	...	0-8-0
10	పంచతంత్రము	...	0-8-0
11	గణితబోధిని	...	0-1-0
12	శబ్దమంజరి	...	0-4-0
13	మొలరామాయణం	...	0-10-0
14	రామాయణసారం	...	0-8-0
15	భాగవతసారం	...	0-12-0
16	భారతసారం	...	0-12-0
17	దమయంతి - చక్కనినవల	...	0-4-0
18	భీష్మనిచరిత్ర	...	0-10-0
19	కర్ణనిచరిత్ర	...	0-10-0
20	నవీనకృష్ణజిల్లాధూగోళము	...	0-4-0
21	నవీనగోదావరిజిల్లాధూగోళము	...	0-4-0

అన్నికొనులపుస్తకములు, తదితరకములు మావద్ద దొరకును.

వలయువారు :—

మారుతిరాం కంపెని, బెజవాడ
(లేక)

సుందరరాం కంపెని, బెజవాడ.
అని వ్రాయవలెను.

13511